

„ROMBUD” H. ROMAN CZŁUCHÓW

GMINNY PPROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA - AKTUALIZACJA

Na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata
2013 - 2017

Człuchów 2009

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. WPROWADZENIE	4
1.2. PODSTAWA OPRACOWANIA	4
1.3. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROGRAMU	4
1.4. CEL PROGRAMU	5
1.5. ZAWARTOŚĆ PROGRAMU	5
1.6. WYJAŚNIENIA SKRÓTÓW	6
2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY MIEJSKIEJ CZŁUCHÓW	6
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY I UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	6
2.2. DEMOGRAFIA	10
2.3. SYTUACJA GOSPODARCZA	12
3. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA	13
3.1. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA	13
3.2. TECHNICZNA INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA	15
3.2.1. <i>Zaopatrzenie w wodę</i>	15
3.2.2. <i>Kanalizacja i oczyszczanie ścieków</i>	16
3.2.3. <i>Gospodarka odpadami</i>	17
3.2.4. <i>Gospodarka cieplna</i>	17
3.2.5. <i>Gazyfikacja</i>	19
3.2.7. <i>Sieć komunikacyjna</i>	19
3.3. IDENTYFIKACJA MOCNYCH I SŁABYCH STRON, SZANS I ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO NA OBSZARZE MIASTA CZŁUCHOWA, ANALIZA SWOT	20
3.4. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W ZAKRESIE STANU I OCHRONY ŚRODOWISKA	21
4. STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO MIASTA CZŁUCHÓW	22
4.1. ZANIECZYSZCZENIA ATMOSFERY I HAŁASU	23
4.2. ZANIECZYSZCZENIA POWIERZCHNI ZIEMI	24
4.3. ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	24
4.4. HAŁAS	28
4.5. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE	28
4.6. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA I POWAŻNE AWARIE	28
5. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	29
5.1. PROGRAMY SEKTOROWE I REGIONALNE	29
5.2. CELE, ZAŁOŻENIA I KIERUNKI ROZWOJU GMINY	30
5.3. ZAŁOŻENIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ W ODNIESIENIU DO MIASTA, LIMITY RACJONALNEGO WYKORZYSTANIA ZASOBÓW ŚRODOWISKA	33
6. CELE EKOLOGICZNE I KIERUNKI ICH REALIZACJI	34
6.1. CELE EKOLOGICZNE DO ROKU 2013 WRAZ Z KIERUNKAMI DZIAŁAŃ	35
6.2. CELE EKOLOGICZNE DO ROKU 2017	43

7. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ I URUCHAMIANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH	45
8. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM, W TYM PROGRAMEM	50
8.1. MONITORING STANU ŚRODOWISKA I MONITORING POLITYKI EKOLOGICZNEJ	50
8.2. WDRAŻANIE I ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	51
8.3. HARMONOGRAM WERYFIKACJI CELÓW I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ORAZ TERMINÓW PRZYGOTOWYWANIA RAPORTÓW Z WYKONANIA PROGRAMU	52
8.4. EDUKACJA EKOLOGICZNA	53
8.5. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O STANIE ŚRODOWISKA I WYKONANIU PROGRAMU	53
9. ZAŁĄCZNIK	55

1. WSTĘP

1.1. Wprowadzenie

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów w zakresie ochrony środowiska, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „*Gminny Program Ochrony Środowiska - Aktualizacja*” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2012, jak też planem wdrożeniowym do roku 2017.

Zgodnie z art. 14 Ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach niniejszy gminny program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

1.2. Podstawa opracowania

Opracowanie niniejszego Gminnego Programu Ochrony Środowiska wynika z:

- ▣ art. 14 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085),
- ▣ art. 17 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.):

Gmina w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ *cele ekologiczne,*
- ⇒ *priorytety ekologiczne,*
- ⇒ *poziomy celów długoterminowych*
- ⇒ *rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,*
- ⇒ *środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.*

1.3. Główne założenia Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym gminy, w Programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,

⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Niniejszy Gminny Program Ochrony Środowiska uwzględnia: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane istotne przy sporządzaniu ww. dokumentu, wynikające, m.in. z opracowań, tj.:

- strategia rozwoju gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- waloryzacja przyrodnicza gminy,
- plany zaopatrzenia w media,
- gminny plan gospodarki odpadami,
- inwestycyjne plany wieloletnie, program rozwoju lokalnego,

Przy sporządzaniu niniejszego Gminnego Programu Ochrony Środowiska zostały uwzględnione wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego Programu Ochrony Środowiska uwzględnione zostały:

- ⇒ Wytyczne Ministerstwa Środowiska dotyczące opracowywania programów ochrony środowiska,
- ⇒ Polityka ekologiczna państwa,
- ⇒ Program ochrony środowiska województwa pomorskiego (2007 r.),

1.4. Cel Programu

Gminny Program Ochrony Środowiska daje wytyczne dla formułowania polityki ochrony środowiska w gminie. Zawarte w nim zadania pozwolą zapewnić odpowiednie warunki życia mieszkańców gminy przy zakładanym rozwoju gospodarczym. Długoterminowy cel Programu sformułowany został następująco:

Harmonijny, zrównoważony rozwój Gminy, w którym wymagania ochrony środowiska mają nie tylko istotny wpływ na przyszły charakter Gminy, ale również wspierają jej rozwój gospodarczy.

1.5. Zawartość Programu

Opracowanie niniejsze obejmuje zakresem:

- ⇒ określenie aktualnego stanu środowiska w gminie,
- ⇒ prognozowane zmiany w zakresie ochrony środowiska,
- ⇒ działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie ochrony środowiska,
- ⇒ określenie celów, zadań i instrumentów finansowych służących realizacji zamierzonych celów,
- ⇒ system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

- *Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Człuchów na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 20017 stanowiący integralną część niniejszego Gminnego Programu Ochrony Środowiska.*

1.6. Wyjaśnienia skrótów

GPOŚ – Gminny Program Ochrony Środowiska
PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska
WPOŚ – Wojewódzki Program Ochrony Środowiska
PEP – Polityka Ekologiczna Państwa
KPGO – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
PPGO – Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami
GPGO – Gminny Plan Gospodarki Odpadami
PRL – Plan Rozwoju Lokalnego
RLM – równoważna liczba mieszkańców
 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – mikrogramy / metr sześcienny
mg / l – miligramy / litr
SO₂ – dwutlenek siarki
NO₂ – dwutlenek azotu
CO₂ – dwutlenek węgla
PM10 – pył zawieszony
BZT5 – biologiczne zapotrzebowanie tlenu
ChZT – chemiczne zapotrzebowanie tlenu
UE – Unia Europejska
PIG – Państwowy Instytut Geologiczny
WIOŚ – Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska

2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY MIEJSKIEJ CZŁUCHÓW

2.1. Położenie administracyjne gminy i uwarunkowania środowiskowe

Miasto położone jest w południowo – zachodniej części Pomorza, 160 m nad poziomem morza, przy skrzyżowaniu szos z Gdańska na Gorzów i z Bydgoszczy do Koszalina. Człuchów otoczony jest czterema połączonymi ze sobą jeziorami: Urzędowym, Miejskim Dużym, Miejskim i Łazienkowskim. Naturalną formację roślinną stanowią lasy bogate w owoce runa leśnego. Okolice Człuchowa tworzą doskonałe warunki do żeglowania, wędkowania i grzybobrania. Są rajem dla myśliwych, amatorów wycieczek pieszych i rowerowych.

Powiaty Województwa Pomorskiego

Główne szlaki komunikacyjne stanowią drogi krajowe nr 22 i 23, w tym szlak łączący Berlin z Kaliningradem.

Powierzchnia miasta wynosi 12 km², a liczba ludności wynosi 15 100 osób. Miasto sąsiaduje z gminą wiejską Człuchów.

Mapa miasta Człuchowa

Środowisko miasta Człuchowa.

Człuchów leży w rejonie Pojezierza Krajeńskiego, które jest dużym mezoregionem, ograniczonym od zachodu doliną Gwdy, od wschodu Brdy, od południa Pradoliną Toruńsko – Eberswaldzką, a od północy równinami Charzykowską i Tucholską. Obszar ten w całości

znajdował się w zasięgu lądolodu zlodowacenia północnopolskiego. Przebieg i charakter deglacji wpłynął na bogactwo form związanych z zanikiem lądolodu.

W ogólnym zarysie układ rzeźby terenu w mieście Człuchów pokrywa się z wydzielonymi przez J. Kondrackiego mezoregionami: Pojezierzem Krajeńskim i Równiną Charzykowską. Równina Charzykowska zajmuje niewielki północny fragment gminy. Powierzchnia terenu ma charakter równiny sandrowej. Krajobraz urozmaicają zagłębienia powstałe w wyniku wytapiania się brył martwego lodu. Część z nich wypełniona jest wodą. W pozostałej części gminy leżącej w obrębie Pojezierza Krajeńskiego dominuje typowy krajobraz młodoglacjalny. Są to wysoczyzny morenowe i równiny sandrowe, urozmaicone dolinami rzek i rynnami jezior. Na terenie miasta Człuchów nie istnieją duże obszary o silnie przekształconej powierzchni terenu. Występują natomiast lokalne, nieodwracalne przekształcenia powierzchni powstałe w wyniku odkrywkowej eksploatacji kruszywa naturalnego prowadzone często na „dziko”.

Warunki glebowe.

Gleby miasta Człuchów wykształciły się w większości na utworach pochodzenia lodowcowego. Są to przeważnie lekkie gliny, gliny, gliny piaszczyste, i piaski gliniaste. Wyróżnić tu można gleby bielcowe właściwe, gleby pseudobilicowe (rdzawe), brunatne właściwe, brunatne kwaśne wylugowane, brunatne bielcowe, czarne ziemne właściwe i zdegradowane (szare) oraz torfowe i torfowo - mułowe. W okolicach jezior wykształciły się gleby hydrogeniczne.

Wody powierzchniowe i podziemne.

Wody powierzchniowe zajmują 505 ha, co stanowi 23,85% powierzchni miasta. Człuchów otoczony jest aż czterema połączonymi ze sobą jeziorami: Urzędowym (Człuchowskie), Rychnowskim (Człuchowskie Wielkie), Małym (Jeziorno) i Łazienkowskim (Człuchowskie Małe). Walory wodne stanowią o atrakcyjności krajobrazowej i turystycznej miasta. Przez wiele lat te jeziora były odbiornikiem ścieków surowych. Gospodarka wodno ściekowa na terenie gminy miejskiej Człuchów stała się jednym z zadań priorytetowych w latach 90-tych dwudziestego wieku. Od tego czasu jakość wody uległa poprawie.

Zagrożeniami dla jakości wody są:

1. Wody z odpadów atmosferycznych, a szczególnie zawierające niepożądane związki chemiczne, w następstwie działania przemysłu i transportu.
2. Ocieki ze składowisk odpadów.
3. Ścieki zawierające pestycydy powstałe podczas zabiegów ochrony roślin.
4. Soki kiszonkowe z silosów.
5. Gnojowica z budynków gospodarczych (obory, chlewnie).
6. Ścieki bytowo-gospodarcze z budynku mieszkalnego.

7. Ścieki z mycia maszyn i urządzeń technologicznych stosowanych w rolnictwie.
8. Ścieki z budynku gospodarczego (obory) powstałe przy myciu urządzeń technologicznych np. mleczarskich.
9. Odcieki ze składowisk (magazynu) nawozów mineralnych stałych bądź płynnych.

Przez miasto przebiega dział wodny I rzędu, oddzielający dorzecza Odry i Wisły. Sieć rzeczna jest słabo rozwinięta, reprezentują ją głównie rowy melioracyjne i początkowy odcinek rzeki Chrzastawy, która wypływa z jeziora Urzędowego. Największe znaczenie mają zbiorniki wodne znajdujące się w Człuchowie, zajmujące łączną powierzchnię 290 ha. Jeziora położone są w jednej rynnie, a zasilane są wodami podziemnymi i opadowymi. Wszystkie jeziora są ze sobą połączone, a wody z nich są odprowadzane w kierunku południowo-zachodnim przez rzekę Chrzastawę. Jeziora znajdują się w granicach administracyjnych miasta, stanowią natomiast własność Skarbu Państwa. Na obszarze miasta występują trzy piętra wodonośne. Pierwszy poziom występuje na niewielkiej głębokości i związany jest z wodami powierzchniowymi i opadowymi. Drugi poziom wodonośny występuje na głębokości 50-80 m poniżej poziomu terenu. Jest to warstwa o lustrze napiętym, stabilizującym się na wysokości 153-157 m npt. Trzeci poziom wodonośny zalega w spągowej warstwie czwartorzędu i stropowej trzeciorzędu, występuje pod warstwą ilów, zbudowany jest z pospółek i piasków średnioziarnistych. Wody podziemne eksploatuje się z drugiego i trzeciego poziomu wodonośnego. Zasilane są one wodami infiltrowanymi na obszarze wysoczyzny i posiadają w stropie warstwę osadów nieprzepuszczalnych o dużej miąższości.

Klimat

Warunki klimatyczne gminy miejskiej Człuchów scharakteryzowano pod kątem ich wpływu na zużycie energii, a zwłaszcza ciepła.

Zgodnie z normą PN-82-B-02403 pt. „Temperatury obliczeniowe zewnętrzne” miasto Człuchów leży w II strefie klimatycznej, w której temperatura dla potrzeb ogrzewania wynosi:

$$T_{zew} = - 18^{\circ}\text{C}$$

Położenie gminy ma wpływ na wielkość tzw. obliczeniowego sezonowego zapotrzebowania na ciepło dla celów grzewczych budynków. Sposób obliczania sezonowego zapotrzebowania na ciepło oraz jego definicję a także średnie temperatury miesięczne podaje norma PN-B-02025:1999 Obliczanie sezonowego zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej.

Według tej normy sezonowe zapotrzebowanie na ciepło do ogrzewania w standardowym sezonie grzewczym to ilość ciepła stanowiąca różnicę strat ciepła i wykorzystywanych zysków ciepła budynku w standardowym sezonie grzewczym, przy:

- obliczeniowej temperaturze powietrza wewnętrznego

- projektowanej wartości strumienia powietrza wentylacyjnego
- temperaturze powietrza zewnętrznego i promieniowaniu słonecznym odpowiadającym średnim wieloletnim warunkom.

Średnie wieloletnie temperatury miesięczne T_e oraz liczba dni ogrzewania L

miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
T_e	-3,2	-2,7	0,6	5,9	11,4	15,5	16,5	16	12,3	7,6	2,7	-1
Ld	31	28	31,0	30,0	10	0	0	0	5	31	30	31
Q	719	636	601	423	86	0	0	0	39	384	519	651

T_e - średnia temperatura powietrza zewnętrznego w miesiącu

Ld- liczba dni ogrzewanych w miesiącu

2.2. Demografia.

W obrębie środowiska społecznego uwzględnione zostały czynniki takie jak: charakterystyka ludności, środowisko kulturowe, sport i turystykę. Człuchów jest gminą miejską. Człuchów liczy 14 579 mieszkańców.

Sytuacja demograficzna.

JEDNOSTKA ADMINISTRACYJNA	2003r.	2004r.	2005r.	2006r.	2007r.	2008r.
Miasto Człuchów	15 102	15 028	14 998	14 802	14 684	14 579

Źródło UM Człuchów

Jednostka administracyjna	2015r.	2016r.	2017r.
Miasto Człuchów	13 598	13 463	13 330

Źródło UM Człuchów

Jak wynika z powyższego zestawienia liczba mieszkańców miasta spada z roku na rok o 0,99%.

Istotnym aspektem strefy społecznej jest szeroko pojęte środowisko kulturowe. Cechy przestrzeni kulturowej wyznaczają kultywowane tradycje kulturalne, kompleksy kulturowe, pomniki dziedzictwa oraz obiekty o szczególnych wartościach dla społeczności lokalnych. Szansą jest oferta proponowana przez ośrodki kultury, stowarzyszenia, zespoły amatorskie itp. Na terenie miasta działają instytucje kultury. Człuchów leży przy głównym tranzytowym szlaku Berlin-Kaliningrad (droga krajowa nr 22 i 23). Miasto z siedzibą powiatu oraz jako największe w okolicy, spełnia funkcje lokalnego ośrodka administracyjnego, kulturalnego i edukacyjnego. Szeroko rozumianą kulturę upowszechniają też szkoły i biblioteka oraz punkty biblioteczne. Obok działalności podstawowej często organizują przysposobienie czytelnicze dzieci i młodzieży,

dyskusje nad książką, spotkania z pisarzami, konkursy plastyczne i literackie, wystawy i inne imprezy. Miasto posiada liczne placówki oświatowo – kulturalne.

Miejski Dom Kultury to centrum spotkań środowisk twórczych oraz wszystkich wrażliwych na sztukę ludzi. MDK prowadzi kilka stałych pracowni: wokalną, modelarską, internetową, instrumentalną, taneczną, plastyczną, teatralną, szachową oraz haftu kaszubskiego. Miejski Dom Kultury w Człuchowie dysponuje obiektem z salą widowiskową na około 200 miejsc, kawiarnią, salonem wystawowym, salą prób, pomieszczeniami dla specjalistycznych sekcji i klubów. Miejski Dom Kultury prowadzi zajęcia w pracowniach: haftu regionalnego, teatralnej, muzycznej, plastycznej, modelarskiej, tanecznej, fotograficznej oraz w klubach: seniora, kolekcjonera, szachowym i brydżowym. Placówka jest organizatorem imprez stałych: konkursów recytatorskich, przeglądów piosenki dziecięcej, konkursów plastycznych, konkursów modelarskich, rozgrywek brydżowych i szachowych, koncertów zespołów muzycznych, wieczorów autorskich, spektakli teatralnych, wystaw i giełd kolekcjonerskich. Przy MDK działa zespół wokalny "Człuchowianie", młodzieżowe zespoły rockowe, zespół tańca współczesnego, teatralna scena młodzieżowa i dziecięca. Jest bazą dla prób i występów dla międzyszkolnego dziecięcego zespołu wokalno-tanecznego "Forte". W MDK ma swoją siedzibę Społeczne Ognisko Muzyczne oraz Krajowe Bractwo Literackie. Miejski Dom Kultury sprawuje pieczę nad zamkiem. Udostępnia wejście na wieżę. Organizuje masowe imprezy artystyczne w zamkowej sali widowiskowej i amfiteatrze.

W Człuchowie działa kilka klubów i stowarzyszeń sportowych. Najstarszym jest KS "Piast" założony w 1946 roku, w ramach którego działa 5 sekcji: piłki nożnej, łucznictwa, lekkiej atletyki, brydża sportowego i kajakarstwa. Najwyższe notowania i osiągnięcia ma sekcja kajakowa kierowana przez srebrnego medalistę olimpijskiego z Montrealu Jerzego Oparę. Znaczącą dla środowiska człuchowskiego działalność sportową prowadzą uczniowskie kluby sportowe. W ostatnich latach dynamicznie rozwijają swoją działalność najmłodsze organizacje sportowe: Człuchowskie Towarzystwo Tenisowe i Yacht Klub. Systematyczną działalność prowadzi Polski Związek Wędkarski.

Gospodarzem bazy sportowej i rekreacyjnej w mieście jest Ośrodek Sportu i Rekreacji, w skład którego wchodzi m.in. stadion, hala sportowa, plaża, camping. Około 300 ha powierzchni jezior człuchowskich zapewnia miłośnikom sportów wodnych, plażowania i wędkowania dobry, czynny wypoczynek.

Wszystkie placówki oświatowe posiadają nowe obiekty szkolne i hale sportowe. Dwa Licea Ogólnokształcące, Zespół Szkół Agrobiznesu, Zespół Szkół Technicznych zapewniają człuchowskiej młodzieży szeroki zestaw profili kształcenia i zdobycia ciekawych zawodów potrzebnych w środowisku. Najnowszą ofertę edukacji na poziomie wyższym we własnym obiekcie proponuje Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, która w Człuchowie utworzyła swoją filię od roku akademickiego 1999/2000.

Miasto Człuchów od kilku lat utrzymuje partnerskie kontakty z miastami Conches en Ouche we Francji i Uslar w Niemczech. Współpraca samorządów miast partnerskich służy pogłębianiu wiedzy o historii, wymianie kulturalnej i sportowej, a przede wszystkim rozwojowi gospodarczemu.

Na terenie miasta Człuchów istnieje kilka ciekawych obiektów historycznych oraz miejsc pamięci narodowej. Istnieją również obiekty o wartości kulturowej. W centrum Człuchowa znajduje się park miejski ze starymi okazami buków i dębów. Atrakcją turystyczną miasta stanowi część murów oraz wieża zamku krzyżackiego wybudowana w XIV w. Obiekty zabytkowe na terenie miasta to:

1. Wieża zamku krzyżackiego z XIV w. (ośmioboczna o wysokości 46 m) z murami obronnymi, fosami i parkiem, do niej na fundamentach dawnej kaplicy zamkowej dobudowano w latach 1826-1829 neogotycki kościół ewangelicki.
2. XIX - wieczny park krajobrazowy „Lasek Luizy” w Człuchowie.
3. Kościół katolicki p.w. św. Jakuba Budynek poczty z 1892 r.
4. Dworek przy ul. Wojska Polskiego 5.

Człuchów posiada Muzeum Regionalne. Muzeum prowadzi działalność w kilku działach: wystawa „Pradzieje Ziemi Człuchowskiej”; dział etnograficzny obejmujący obiekty kultury materialnej kaszubskich Gochów; dział „Sztuka i rzemiosło”. Oprócz stałej działalności funkcjonują wystawy czasowe np. prace Matejki, Mehoffera, pokazy artystycznych dokonań lokalnych twórców, konkursy plastyczne czy też „Wieczory Muzealne”.

W mieście na szeroką skalę są prowadzone działania z zakresu edukacji ekologicznej. Gmina miejska Człuchów została wyróżniona w Konkursie „Promotor Ekologii” w roku 2003.

2.3.Sytuacja gospodarcza

Sektor gospodarki składa się z pięciu zasadniczych działów: rolnictwo, leśnictwo, przemysł, usługi i turystyki. W zakres problematyki przemysłu wchodzi struktura branżowa, struktura własności wielkość zakładów ich rozmieszczenie i koncentracja oraz liczba zatrudnionych osób. Szczególną uwagę należy zwrócić na MŚP, które służą zaspokojeniu rynku lokalnego a ich rozwój może wypłynąć na zmniejszenie bezrobocia.

Człuchów jest miastem o charakterze usługowo-przemysłowym. Do największych zakładów należą:

- Zakład Osprzętu Termokurczliwego "**RADPOL**" S.A
- Przedsiębiorstwo "**POLSTYR**" - produkcja z tworzyw sztucznych

- "REMPRODEX" Sp. z o.o - produkcja maszyn rolniczych
- „PROMET”- produkcja metalowa
- „BIEDRONKA”, „TESCO”, „SANO”, „F1”, „ MEDIA EKSPERT” – duże obiekty handlowe

Struktura prowadzonej działalności gospodarczej przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	2008r.
Placówki handlowe i gastronomiczne	701
Produkcja wyrobów przemysłowych	70
Produkcja wyrobów spożywczych	5
Sądownictwo	4
Usługi transportowe	79
Zakłady produkcyjno-usługowe	475
Inne	280
Ogółem:	1 614

Źródło UM Człuchów

Istotną rolę w sferze produkcyjnej odgrywa infrastruktura ekonomiczna - instytucje z otoczenia biznesu, na którą składają się banki i inne instytucje finansowe, inkubatory innowacyjności i przedsiębiorczości, parki naukowo- produkcyjne, technopole, a także agencje rozwoju, instytucje doradcze, konsultingowe i szkoleniowe oraz organizacje wystawowe i promocyjne. Na obszarze miasta wyżej wymienione instytucje pojawiają się jedynie sporadycznie. Ich powstawanie i rozwój konieczne są do wzrostu i rozwoju gospodarczego obszaru.

3. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA

3.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu środowiska

Miasto Człuchów położone jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu nr 10 pn. „Zespół Jezior Człuchowskich” utworzonym w 1981 r. w ramach ustanowienia przez Wojewódzką Radę Narodową Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”.

Na terenie miasta w 2000 roku utworzono użytek ekologiczny pn. „Mokradła nad Jeziorem Łazienkowskim”. Na szczególną uwagę na terenie użytku zasługuje występowanie w niższej warstwie listery jajowatej (*listera ovata*) storczyka objętego ochroną ścisłą.

Odnotowuje się występowanie wielu ciekawych gatunków roślin i zwierząt co świadczy o bogatej bioróżnorodności.

Żyzny las dębowo-bukowo-grabowy zlokalizowany jest w Człuchowie głównie na obszarze lasu (parku) miejskiego. Podstawowymi składnikami jego drzewostanu są dąb szypułkowy, buk i grab. W mniejszej lub większej domieszce występują tu też lipa, klon, jawor, jesion, olsza czarna, wiąza, a w płatach przekształconych też topola, brzoza, sosna i daglezja. Bardzo charakterystyczną cechą tego zbiorowiska jest silny rozwój warstwy podszytów budowanej przez czeremchę, kruszynę, leszczynę, jarzębinę, trzmielinę, czarny bez i inne gatunki krzewów oraz podrost drzew.

Poza wyżej omówionymi zbiorowiskami leśnymi układy szuwarowe zajmują największą powierzchnię na obszarze miasta Człuchowa. Główne miejsca ich lokalizacji to brzegi jezior, a szczególnie ich silnie wypłycone zatoki. Ponadto szuwary zlokalizowano na terenach stawów rybnych i w śródpolnych oczkach wodnych. Najlepiej zachowane szuwary trzcinowe kartowano w południowo-zachodniej części Jez. Łazienkowskiego Małego i w południowej części Jez. Urzędowego. Obie te powierzchnie projektuje się do ochrony w formie użytków ekologicznych. Obok walorów fitocenotycznych mają one także, a może nawet przede wszystkim, znaczenie jako miejsce schronienia, żerowania i rozrodu bardzo licznych gatunków ptaków. Gatunki zagrożone w skali globalnej i europejskiej wpisane do "Polskiej czerwonej księgi zwierząt" , rzadkie w skali kraju występujące w Człuchowie to m.in. : Bąk *Botaurus stellaris* (trzcinowisko przy Jez. Miejskim Małym), Bocian biały *Ciconia ciconia* (zagrożony globalnie; stwierdzono 1 gniazdo umieszczone na słupie przy ul. Traugutta), Świstun *Anas penelope*, Krakwa *Anas strepera*, Gągoł *Bucephala clangula* (gniazdował na wszystkich jeziorach -biorąc pod uwagę liczbę lęgowych ptaków jeziora człuchowskie stanowią ważną ostoję gągoła w skali regionalnej), Kania ruda *Milvus milvus* - (zagrożona globalnie - polujące ptaki obserwowano w okolicach toru motokrosowego, nad Jez. Rychnowskim i Miejskim Dużym oraz w północno-zachodniej części miasta), Błotniak stawowy *Circus aeruginosus* - zagrożony w Europie, stwierdzono dwa stanowiska: trzcinowisko przy Jez. Urzędowym oraz teren pomiędzy Jez. Miejskim Dużym a Małym; Zimorodek *Alcedo atthis* - zagrożony w Europie; Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* -zagrożony w Europie; obserwowany w lasku komunalnym i przy południowym brzegu Jez. Rychno wskiego.

W trakcie prac terenowych, na 9 gatunków gadów występujących w Polsce, stwierdzono 4 gatunki w Człuchowie, z których wszystkie podlegają ochronie. Najczęściej spotykanym gadem na terenie miasta jest jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*. Mniej liczna od poprzedniego gatunku jest na terenie miasta jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara* , padalec zwyczajny *Anguis fragilis* i żmija zygzakowata *Yipera berus* występują w lasku miejskim oraz w lasach i zadrzewieniach porastających brzegi jezior.

Największym bogactwem przyrodniczo-krajobrazowym miasta jest malownicze położenie pomiędzy dorzeczem Odry i Wisły. W centrum miasta położony jest przepiękny bukowy pak miejski o powierzchni 28 ha, u stóp którego leżą cztery jeziora połączone ze sobą paciorkowo. Miasto pełne uroku i osobliwości przyrodniczych, stanowi obszar chroniony Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi".

Ochronę gatunkową regulują Rozporządzenia Ministra Środowiska:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. Nr 106, póź. 1176).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. z 2001 r. Nr 130, póź. 1456).

3.2. Techniczna infrastruktura ochrony środowiska

W celu ochrony środowiska na obszarze miasta od wielu lat prowadzone są działania proekologiczne. Rozwój budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego i rekreacyjnego wymusił budowę, rozbudowę i modernizację sieci kanalizacji.

Infrastruktura techniczna jest tym elementem w układzie gminy, dzięki któremu wszystkie jego składniki zespolone zostają w jedną całość. W skład jej wchodzi sieci związane z uzbrojeniem terenu oraz stan układu komunikacyjnego.

3.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Miasto Człuchów zaopatrywane jest w wodę z istniejących ujęć głębinowych. Obecnie eksploatuje się cztery studnie z dwu warstw plejstoceniowych, oddzielnych od siebie warstwą skał słabo przepuszczalnych. Ujęcie to ma zatwierdzone i ustalone zasoby eksploatacyjne w kat. B, w ilości 320 m³/h oraz pozwolenie wodno prawne na pobór wód w ilości średnio 250 m³/h i max 320 m³/h (6000 m³/d). Wokół poszczególnych studni wyznaczone są strefy ochrony bezpośredniej o promieniu od 8 do 10 m, zlokalizowane na działce użytkownika.

Ponadto na terenie miasta eksploatowane są ujęcia wód podziemnych dla potrzeb przemysłu o łącznej wydajności około 170 m³/h. Również własne ujęcia wód podziemnych posiadają niektóre ośrodki czasowe, położone na obrzeżach miasta.

Miejska sieć wodociągowa, pracująca w układzie pierścieniowo rozgałęzonym, współpracuje z końcowym zbiornikiem wyrównawczym. Sieć ta winna być częściowo zmodernizowana, dotyczy to również zasilania południowej części miasta, gdzie wzdłuż torowiska kolejnego ułożony jest wodociąg o średnicy 150 mm, zasilany ze stacji uzdatniania wody rurociągiem o średnicy 100 mm. Siecią wodociągową objęty jest cały obszar zabudowy miejskiej a planowane jest również doprowadzenie wodociągu do terenów wiejskich usytuowanych na północny-wschód od miasta.

Na terenie miasta nie ma ani nie planuje się budowy wodociągu grupowego.

Sieć wodociągowa w gminie miejskiej Człuchów:

– długość sieci wodociągowej:	40,8 km
– stan sieci:	dobry
– liczba stacji uzdatniania wody:	2 szt.
– liczba przyłączy prowadzących do budynków:	1192
– liczba ujęć wody:	9 szt.

3.2.2. Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Komunalne ścieki sanitarne i część wód opadowych odprowadzana jest kanalizacją sanitarną i ogólnospławną do miejskiej oczyszczalni ścieków. Do oczyszczalni doprowadzane są dwa niezależne systemy kanalizacji:

- z zachodniej części miasta poprzez centralną przepompownię przy ul. Kamiennej i współpracujące z nią przepompownie lokalne,
- z centralnej i północnej części miasta poprzez główną przepompownię ścieków, zlokalizowaną w rejonie północnego krańca jeziora Urzędowego, współpracującą z szeregiem innych przepompowni.

Nieobjęte kanalizacją miejską, z terenów zabudowanych, pozostają obszary północno-zachodniej części miasta w kierunku drogi wylotowej do Koszalina oraz niewielka, południowa część miasta. Na terenach tych stosowane są zbiorniki bezodpływowe, z których ścieki wywożone są do miejskiej oczyszczalni. Miejska oczyszczalnia ścieków została wybudowana na przełomie 1993 i 94 roku. Istniejąca oczyszczalnia zabezpiecza aktualne potrzeby miasta.

Sieć kanalizacyjna w gminie miejskiej Człuchów:

– długość sieci kanalizacyjnej:	rozdzielcza 34,5 / ogólnospławną – 5,71 [km]
– stan sieci:	dobry
– liczba przyłączy prowadzących do budynków:	1121

3.2.3. Gospodarka odpadami

Została szczegółowo scharakteryzowana w **Planie gospodarki odpadami dla miasta Człuchowa** stanowiącym integralną część niniejszego Programu.

3.2.4. Gospodarka cieplna

Zmiany klimatu, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, degradacja chemiczna gleb jest wynikiem działalności człowieka na środowisko. Emisja do atmosfery gazów: dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu jest głównym problemem ekologicznym. Źródłem tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Należy podejmować działania zmierzające do zmniejszenia energochłonnych procesów produkcyjnych, zmianę struktury zużywanych paliw, a także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych. W Polsce głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel kamienny. W sezonie grzewczym następuje więc wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej.

Największy problem emisji zanieczyszczeń z procesów spalania jest w sektorze komunalno – bytowym, gdzie głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i brak dostępności w wielu gminach do sieci gazowych używa się, jako paliwo węgiel kamienny. W sezonie grzewczym następuje więc wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej niepodłączonej do ogólnych systemów ciepłowniczych.

System zaopatrzenia miasta w ciepło ma charakter rozproszony. Na terenie Człuchowa funkcjonuje ponad 90 lokalnych kotłowni, w tym największa miejska kotłownia rejonowa (KR-1). Większość źródeł opalana jest paliwem stałym, a tylko nieliczne olejem opałowym i gazem. W 1996 roku opracowana została koncepcja uciepłownienia miasta, która przewidywała rozszerzenie obszaru zaopatrzenia w ciepło z miejskiej sieci, stopniową likwidację lokalnych kotłowni węglowych a także zastępowanie węgla przez gaz sieciowy. Koncepcja przewidywała utrzymanie miału węglowego jako paliwa głównego w ciepłowni miejskiej. Plany te jak do tej pory zostały zrealizowane jedynie w niewielkim stopniu.

Główną przyczyną jest zła sytuacja ekonomiczna regionu, wysokie bezrobocie oraz stosunkowo wysoka, niekonkurencyjna do cen węgla cena gazu.

Działalność gospodarczą w zakresie zaopatrzenia miasta w ciepło prowadzi Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. będące jednoosobową spółką Gminy Miejskiej Człuchów, powstałe w wyniku przekształcenia Rejonowego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w lipcu 1997r. Przedsiębiorstwo posiada koncesję na wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucję ciepła.

GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

Podstawowym źródłem ciepła w mieście jest ciepłownia KR-1 zlokalizowana przy ul. Średniej 14. Jest to kotłownia węglowa wyposażona w 4 kotły:

- 3 x WR 2,5 MW zainstalowane w starej części budynku
- 1 x Wrp12 zainstalowany w nowej części budynku.

Ciepło z kotłowni rejonowej jest przesyłane siecią wysokoparametrową do węzłów grupowych, a stąd sieciami niskoparametrowymi.

Pozostałe kotłownie komunalne o mniejszej mocy to węglowa kotłownia osiedlowa oraz trzy kotłownie węglowe wbudowane i jedna kotłownia olejowa.

Ciepło do budynków wielorodzinnych zasilanych z kotłowni lokalnych jest rozprowadzane sieciami niskoparametrowymi.

Ciepło do przygotowania ciepłej wody użytkowej jest dostarczane z sieci na osiedlach Sikorskiego, Witosa I i II, budynków osiedla Wazów, a także ZOZ, przedszkola i szpitala i kilku innych budynków (tab. 4.5).

Zestawienie sieci ciepłowniczych [km]

Źródło ciepła	długość całkowita sieci	w tym długość sieci preizolowanej	parametry sieci
	km	km	C
KR-1 - Średnia 14	12,590	8,423	130/70
Os. Młodych	0,368	-	90/70

Dane PK 2008

Dane techniczne źródeł PK na terenie miasta Człuchów (stan na 05.02. 2003 rok)

Adres kotłowni	Rodzaj kotła	Moc kotła	Producent	Rok budowy	Średnia sprawność	Urządzenie odpylające
		MW			%	
KR-1 - Średnia 14	WR-2,5	3,0	Sędziszewska Fabryka Kotłów	1975	79	Cyklony 4xD-41-710
	WR-2,5	3,0	Sędziszewska Fabryka Kotłów	1977	79	Cyklony 4xD-41-710
	WR-2,5	3,0	Sędziszewska Fabryka Kotłów	1976	79	Cyklony 4xD-41-710
	WRp-12	12,0	Sędziszewska Fabryka Kotłów	1990	84	Cyklony 6xCE-1120
	WRp-12	12,0	Sędziszewska Fabryka Kotłów	1990	84	Multicyklon 2-250/56
Os. Młodych	KWM-S 300	0,3	Zakład Ślusarsko – Kotlarski Gizałki	2004	80	Brak urządzeń odpylających
	KWM-S 300	0,3	Zakład Ślusarsko – Kotlarski Gizałki	2004	80	Brak urządzeń odpylających

Adres kotłowni	Rodzaj kotła	Moc kotła	Producent	Rok budowy	Średnia sprawność	Urządzenie odpylające
		MW			%	
ul. Słowackiego 16	ALBIL-90	0,09	EKOMET Pleszew	1997	80	Brak urządzeń odpylających
ul. Słowackiego 24	ALBIL-60	0,06	EKOMET Pleszew	1997	75	Brak urządzeń odpylających
ul. Słowackiego 12	ALBIL-40	0,04	EKOMET Pleszew	1999	75	Brak urządzeń odpylających
ul. Zamkowa 5*	ALBIL-60	0,06	EKOMET Pleszew	1996	75	Brak urządzeń odpylających
ul. Słowackiego 21	UNICAL MONO 55	0,055	UNICAL Włochy, Palnik GIERSCHE R-20	1996	91	Brak urządzeń odpylających
Ul. Wojska Polskiego 34A	„BROYJE” TE-130	0,138	„BROYJE” Heizung	2002	92	

Dane PK 2008

* Kotłownia lokalna przy ul. Zamkowej 5 została zlikwidowana w roku 2002. Jej funkcję przejął węzeł cieplny ul. Zamkowa 2 przyłączony do sieci zasilanej z kotłowni KR-1.

3.2.5. Gazyfikacja

Miasto Człuchów jest częściowo zgazyfikowane. Miasto jest zasilane w gaz o średnim ciśnieniu z dwóch stacji redukcyjno-pomiarowych i zlokalizowanych poza granicami Człuchowa. Stacje są zlokalizowane w Kołdowie i Głędowie. Stacje zasilają oprócz miasta miejscowości gminy wiejskiej Człuchów. Obie zostały oddane do eksploatacji w roku 2000. Stacje Głędowo i Kołdowo są zasilane gazem GZ-50 za pośrednictwem gazociągu w/c DN100. Po redukcji gaz jest przesyłany gazociągiem ś/c DN 250 z Kołdowa i DN 150 z Głędowa.

3.2.7. Sieć komunikacyjna

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję

substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów. Zagrożeniem środowiska jest więc transport pod każdą postacią, a więc drogowy, kolejowy, jak i wodny oraz linie energetyczne.

System komunikacyjny miasta stanowi sieć drogowa i komunikacja autobusowa PKS. W granicach administracyjnych miasta występują drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowa. Układ sieci drogowej stanowi wystarczająco dogodny system komunikacyjny dla mieszkańców miasta. Problemem natomiast staje się niedostateczny stan nawierzchni wielu spośród istniejących dróg oraz ich niektóre parametry techniczne, nieodpowiadające wymogom zwiększającego się natężenia ruchu oraz bezpieczeństwa (przede wszystkim zbyt wąska szerokość jezdni). Należy dążyć do zwiększenia ilości dróg twardych. Parametry istniejących dróg nie odpowiadają współczesnym wymaganiom, co wyraża się szczególnie brakiem dostatecznej nośności nawierzchni oraz nienormatywną nośnością mostów. Dlatego wymagane jest podniesienie jakości dróg. Z analizy układu dróg publicznych wynika, że sieć tych dróg jest wystarczająca do obsługi istniejącej sieci osadniczej. Stan techniczny dróg jest jednak niezadowalający. Uzupełnieniem transportu drogowego jest transport kolejowy.

Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców. W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również zakłady, które w procesie technologicznym wykorzystują gazy toksyczne, a także stacje i dystrybutory paliw płynnych.

3.3. Identyfikacja mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń środowiska przyrodniczego na obszarze Miasta Człuchowa, analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka, jakość wód podziemnych • Zasobność wód podziemnych • Dobry stopień zwodociągowania i skanalizowania • Wysoka, jakość wody • Niski stopień degradacji powierzchni ziemi • Objęcie mieszkańców miasta zorganizowanym systemem zbiórki odpadów. • zieleń miejska • parki 	<ul style="list-style-type: none"> • niska lesistość • niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych • brak rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego • powszechność telefonii komórkowej • niedostateczny stopień świadomości ekologicznej społeczeństwa • niski poziom ekonomiczny części społeczeństwa

<ul style="list-style-type: none"> • bioróżnorodność • termomodernizacja obiektów • dostępność paliw ekologicznych – biomasa, energia solarna • edukacja ekologiczna w szkołach • udział społeczeństwa w aktywnych działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska • strategiczne zarządzanie gminą • wykorzystanie funduszy UE na cele ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • niski budżet miasta
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • integracja z UE i wpływ środków pomocowych • regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, • proces decentralizacji zarządzania środowiskiem • postęp technologiczny • korzystne warunki środowiska do wdrażania programów rolno środowiskowych • popyt w krajach UE na żywność produkowaną metodami ekologicznymi • inwestycje o znaczeniu ekologiczno - turystycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa • częste zmiany przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska • niedostateczna pula środków finansowych w budżecie państwa • transport substancji niebezpiecznych

Źródło: Oprac. na podstawie danych Urzędu Miasta

3.4. Identyfikacja problemów w zakresie stanu i ochrony środowiska

1. Zagrożenie zanieczyszczeniami spowodowanymi przez nieszczelne szamba indywidualne i „dzikie” wysypiska – zanieczyszczenie gleby, wód powierzchniowych i podziemnych.
2. Zła jakość jezior.
3. Szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu (zanieczyszczenia komunikacyjne powietrza, gleby w sąsiedztwie dróg szybkiego ruchu, wzrastający hałas).

4. Zanieczyszczenie środowiska spowodowane używaniem węgla i koksu do systemów grzewczych.
5. Konieczność zachowania walorów środowiska przyrodniczego oraz przestrzegania obowiązujących przepisów w zakresie ochrony środowiska przy niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców.
6. Na terenie gminy dominują drogi o średnim i złym stanie technicznym, co negatywnie wpływa na kolizyjność, niszczenie pojazdów oraz zwiększa hałas i zanieczyszczenie powietrza i gleby w sąsiedztwie dróg.
7. Brak kompleksowego monitoringu środowiska na terenie gminy.

4. STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO MIASTA CZŁUCHÓW

Obszar Miasta Człuchowa jest enklawą o dobrze zachowanym środowisku przyrodniczym. Zasoby i walory środowiska ulegają licznym zagrożeniom. Źródła zagrożeń są wewnętrzne, zlokalizowane na terenie miasta i zewnętrzne w tym znacznie oddalone.

Zagrożenia dla środowiska naturalnego w Człuchowie zostały podzielone na stwarzające:

1. duże zagrożenie:

- droga krajowe
- tereny kolejowe,
- „dzikie” wysypiska odpadów,
- kotłownie opalane koksem i węglem,

2. średnie zagrożenie:

- ulice lokalne,
- tereny zabudowy usługowej,
- tereny zabudowy mieszkaniowej,
- tereny zabudowy jednorodzinnej na małych działkach,
- cmentarze z zielenią,
- ujęcie wody,

3. małe zagrożenie:

- tereny zabudowy jednorodzinnej na dużych działkach,
- tereny rolne,

- ogrody działkowe,
- tereny rekreacji publicznej.

4.1. Zanieczyszczenia atmosfery i hałasu

Jakość powietrza atmosferycznego zależy przede wszystkim od emitowanych, (wprowadzanych) bezpośrednio lub pośrednio, substancji powstających wyniku działalności człowieka. Główne rodzaje i ilości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery powstają w wyniku spalania różnego rodzaju paliw. Substancje chemiczne wprowadzane do powietrza w największych ilościach to: CO_2 , SO_2 , NO_2 , pył, CO.

Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Pyły - emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne oraz ciągi komunikacyjne (zanieczyszczenia powstające przy spalaniu paliwa samochodowego). Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Pyły - emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych. Średnie stężenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w okresie zimowym jest kilka razy wyższe niż w okresie letnim.

Na terenie miasta nie występują zakłady przemysłowe oraz obiekty uciążliwe pod względem emisji hałasu do środowiska, przekraczające normy. Najpoważniejszymi źródłami emisji hałasu są ciągi komunikacyjne.

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych - to także źródło dużej ilości odpadów. Zagrożeniem środowiska jest więc transport pod każdą postacią, a więc drogowy, kolejowy, jak i wodny oraz linie energetyczne.

System komunikacyjny miasta stanowi sieć drogową i komunikacja autobusowa PKS. W granicach administracyjnych miasta występują drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowa. Układ sieci drogowej stanowi wystarczająco dogodny system komunikacyjny dla

mieszkańców miasta. Problemem natomiast staje się niedostateczny stan nawierzchni wielu spośród istniejących dróg oraz ich niektóre parametry techniczne, nie odpowiadające wymogom zwiększającego się natężenia ruchu oraz bezpieczeństwa (przede wszystkim zbyt wąska szerokość jezdni). Należy dążyć do zwiększenia ilości dróg twardych. Parametry istniejących dróg nie odpowiadają współczesnym wymaganiom, co wyraża się szczególnie brakiem dostatecznej nośności nawierzchni oraz nienormatywną nośnością mostów. Dlatego wymagane jest podniesienie jakości dróg. Z analizy układu dróg publicznych wynika, że sieć tych dróg jest wystarczająca do obsługi istniejącej sieci osadniczej. Stan techniczny dróg jest jednak niezadowolający. Uzupełnieniem transportu drogowego jest transport kolejowy.

Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać, jakość życia mieszkańców. W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również zakłady, które w procesie technologicznym wykorzystują gazy toksyczne, a także stacje i dystrybutory paliw płynnych.

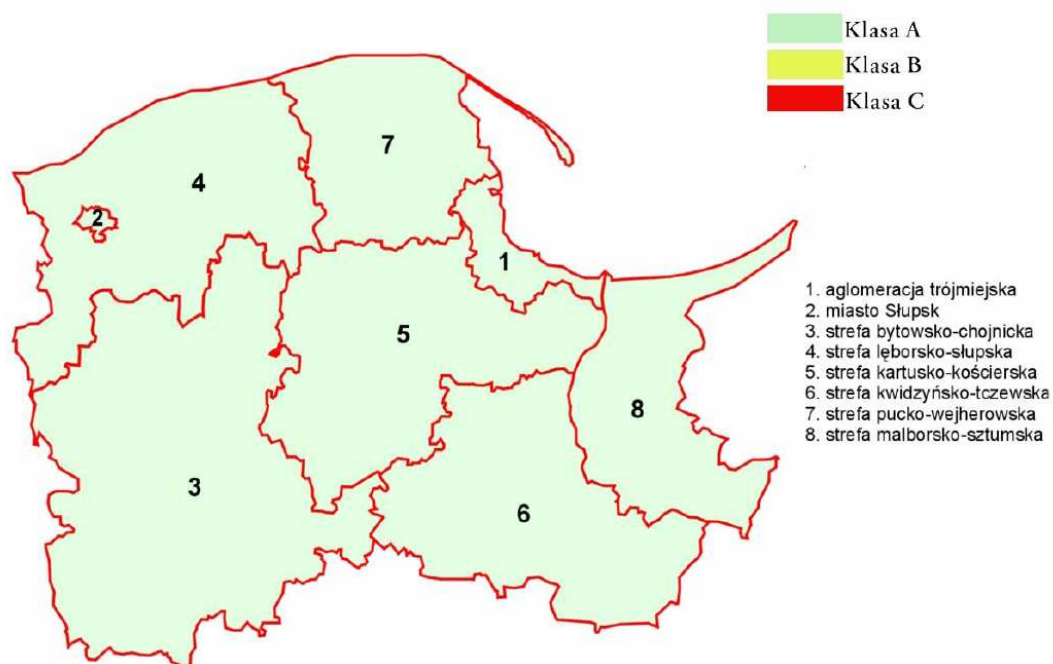
4.2.Zanieczyszczenia powierzchni ziemi

Na terenie Miasta Człuchowa źródła zanieczyszczenia powierzchni ziemi stanowią: ścieki, odcieki z nieszczelnych szamb, „dzikie” wysypiska, zanieczyszczenia gleby pochodzące ze spalania materiałów pędnych, Wpływ szkodliwych czynników nie spowodował daleko idących niekorzystnych zmian w środowisku naturalnym.

4.3.Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego

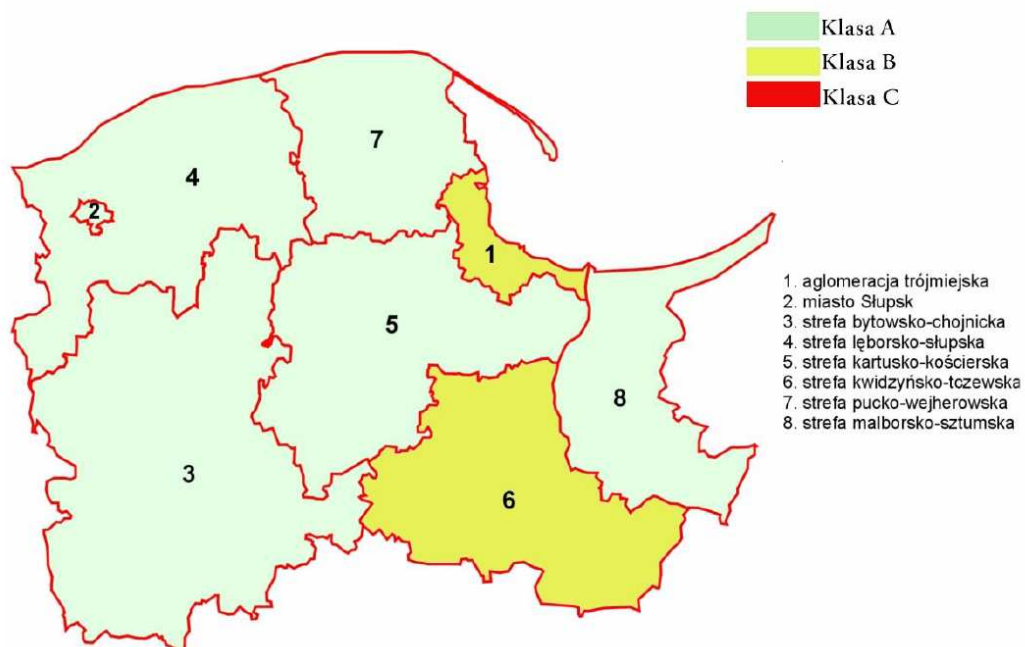
Na terenie **miasta Człuchowa** nie występują źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, które mogłyby wpłynąć w znaczącym stopniu na jego stan czystości. Nie ma tu stacji pomiaru zanieczyszczeń powietrza. Gmina jest zlokalizowana w strefie bytowsko - chojnickiej. W rysunkach poniżej przedstawiono (zgodnie z informacją WIOŚ w Gdańsku, 2008r.) wyniki z pomiarów.

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla SO₂ pod kątem ochrony zdrowia.

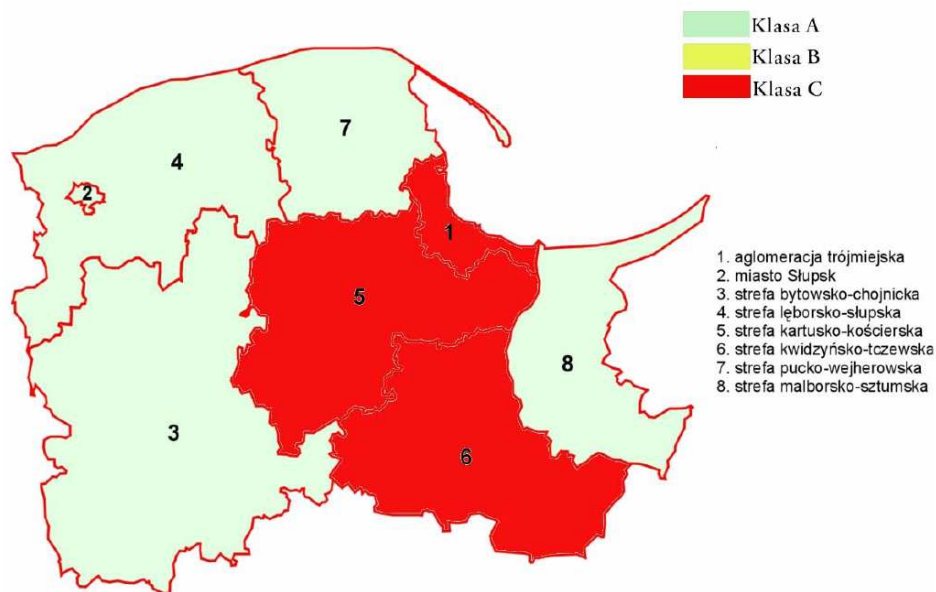
WIOŚ Gdańsk 2008

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla NO₂ pod kątem ochrony zdrowia.

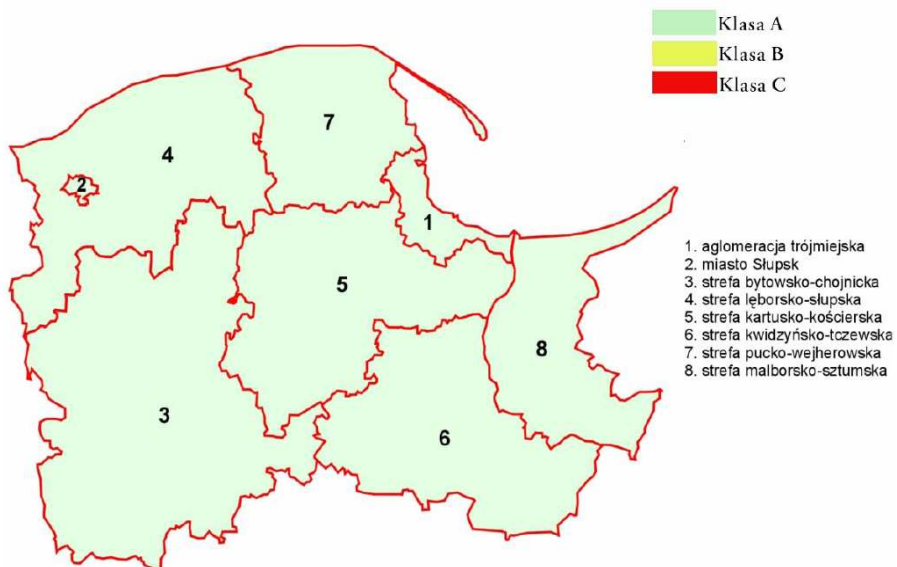
WIOŚ Gdańsk 2008

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla pyłu zawieszonego PM10 pod kątem ochrony zdrowia.

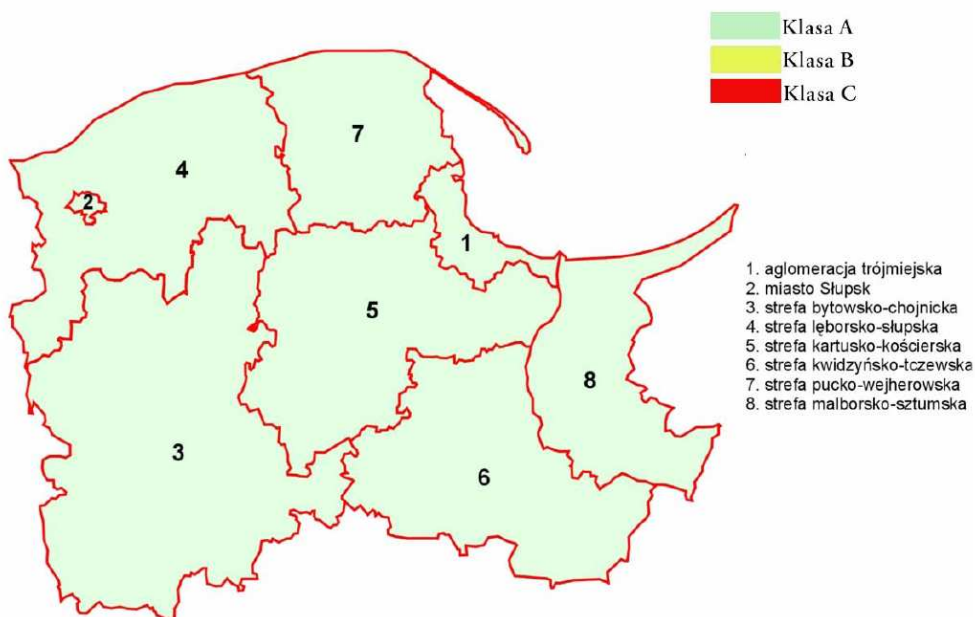
WIOŚ Gdańsk 2008

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla ołowiu w pyłe zawieszonym PM10 pod kątem ochrony zdrowia.

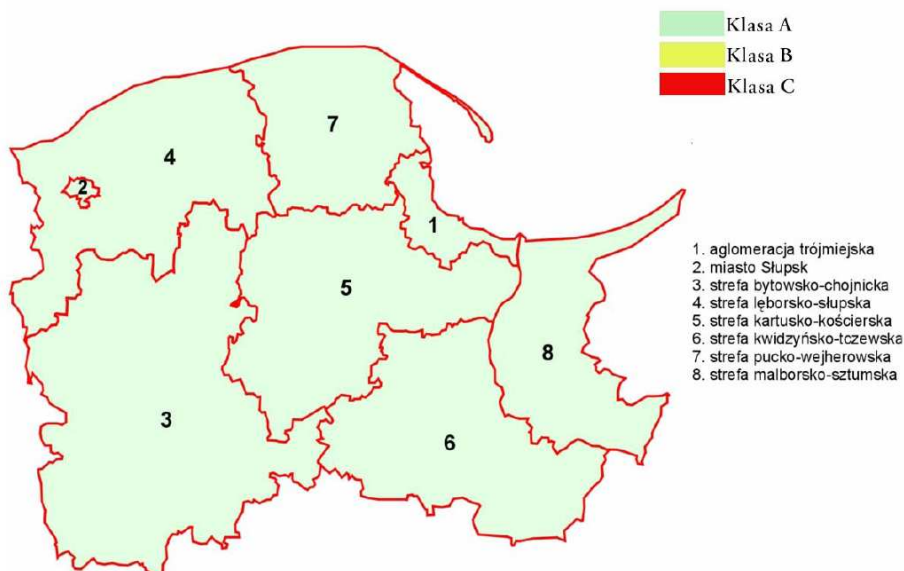
WIOŚ Gdańsk 2008

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla benzenu pod kątem ochrony zdrowia.

WIOŚ Gdańsk 2008

Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów kryterialnych określonych dla CO pod kątem ochrony zdrowia.

WIOŚ Gdańsk 2008

Miasto Człuchów nie posiada własnych, uciążliwych źródeł emisji przemysłowych. Źródła zanieczyszczenia powietrza. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego pochodzą od powszechnie używanego (zwłaszcza w sezonie grzewczym) paliwa stałego - emisja niska CO_x, SO₂ i pyłów z indywidualnych palenisk w gospodarstwach domowych. Źródło zanieczyszczeń

powietrza atmosferycznego na terenie analizowanej gminy stanowi również emisja spalin samochodowych, zwłaszcza na odcinkach tras o największym na tym terenie natężeniu ruchu pojazdów. Emisja spalin koncentruje się liniowo wzdłuż przebiegu tras. Największe oddziaływanie występuje w najbliższym otoczeniu dróg w pasie szerokości do 50 – 100 m, w zależności od charakteru obszaru, przez który przebiega trasa i natężenia ruchu pojazdów. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej WIOŚ w Gdańsku.

4.4. Hałas

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników determinujących jakość środowiska. Decydujący wpływ na stan klimatu akustycznego ma motoryzacja, ruch kolejowy oraz działalność przemysłowa. Hałas - zwłaszcza motoryzacyjny - wykazuje tendencję wzrostową.

Do najważniejszych czynników mających wpływ na klimat akustyczny zaliczyć należy przede wszystkim: komunikację drogową, ze szczególnym udziałem pojazdów ciężarowych. Źródło hałasu na terenie gminy stanowi również linia kolejowa. Hałas komunikacyjny występuje wzdłuż dróg (zwłaszcza dróg krajowych) i trasy kolejowej - w zależności od charakteru terenu (zabudowa, zalesienia, teren otwarty) oraz natężenia ruchu pojazdów. Pozostałe źródła hałasu na terenie gminy stanowią: warsztaty samochodowe, stolarskie itp. Występujące na terenie gminy źródła hałasu mają charakter lokalny.

Na terenie miasta Człuchowa w zakresie emisji hałasu pomiarów nie wykonywano.

4.5. Promieniowanie niejonizujące

Źródłami emisji pól elektromagnetycznych o szkodliwym dla otoczenia promieniowaniu niejonizującym są głównie linie energetyczne o napięciu znamionowym powyżej 110 kV. Wzdłuż tras przebiegu tych linii niezbędne jest zachowanie stref ochronnych szerokości odpowiadających wielkości napięć znamionowych, gdzie wyklucza się zabudowę, a korzystanie z zasobów środowiska i sposób zagospodarowania jest ograniczony.

4.6. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i poważne awarie

Bezpieczeństwo ludności wiąże się z przeciwdziałaniem zagrożeniom cywilizacyjnym, powodowanym przez wszelkiego typu awarie infrastruktury technicznej stwarzające zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, katastrofy wywołane przez siły natury. Znaczna jest także chemizacja rolnictwa. To wszystko dodaje się do zagrożeń wywołanych transportem surowców i produktów naftowych, przesyłaniem innych substancji, pracą urządzeń podatnych na pożar i wybuch. Potencjalnym źródłem nadzwyczajnych zagrożeń są również jeziora znajdujące się na terenie miasta (powodzie, zatonięcia, dopływ nieznanymi zanieczyszczeń).

Zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie miasta są:

- powódzie,
- huragany,
- pożary,
- susze,
- powódzie,
- gradobicia,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych;
- zagrożenia ekologiczne.

Na terenie miasta mogą powstać groźne w skutkach pożary. Zagrożonymi rejonami są jednostki osadnicze, w których dominuje zabudowa niska i zwarta wykonana z materiałów palnych.

Gwałtowne burze z gradobiciem, czyniące znaczne spustoszenia w zagrodach i na polach są również dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego.

Susza, powoduje wyschnięcie cieków, obniżenie się poziomu wód gruntowych, znaczne obniżenie się poziomu wód w rzekach. Skutkiem suszy jest więc zwiększenie stężeń zanieczyszczeń w wodach, śnięcie ryb w rzekach, usychanie upraw rolnych i leśnych.

W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej czy kolejowej, istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również stacje i dystrybutory paliw płynnych i gazowych.

Zadania związane z ochroną przed awariami, ochroną przeciwpowodziową i innymi zagrożeniami powiat wykonuje przy pomocy powiatowych służb, inspekcji i straży.

5. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

5.1. Programy sektorowe i regionalne

Gminny Program Ochrony Środowiska (GPOŚ) w swoich ustaleniach bazuje na obowiązujących przepisach prawa w zakresie ochrony środowiska i programach ochrony środowiska wyższego szczebla oraz dokumentach planistycznych będących podstawą polityki regionalnej zarówno na poziomie krajowym, wojewódzkim jak i powiatowym, a także dokumentach planistycznych i strategicznych na poziomie analizowanej gminy. Zgodność GPOŚ z programami szczebla wyższego i ze strategicznymi dokumentami planistycznymi jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji i uzyskania wymaganej spójności. Systematyczne wdrażanie zadań przewidzianych w GPOŚ pozwoli na zrównoważony rozwój obszaru gminy, poprawę stanu środowiska i wzrost jakości życia mieszkańców.

Przy sporządzaniu niniejszego Programu brano pod uwagę zapisy różnych programów rządowych oraz regionalnych, a także programów i opracowań gminnych i sektorowych, zwłaszcza:

- Polityki Ekologicznej Państwa (PEP),
- Narodowej strategii ochrony środowiska,

- Polityki leśnej państwa,
- Strategii rozwoju turystyki,
- aktualnych rządowych dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi,
- Programu ochrony środowiska dla województwa pomorskiego WPOŚWP,
- Programu ochrony środowiska dla powiatu człuchowskiego (... r.) PPOŚ,
- Planu gospodarki odpadami dla miasta Człuchowa GPGO,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Człuchowa z elementami strategii rozwoju gminy,
- Programu rozwoju lokalnego miasta Człuchów,

5.2. Cele, założenia i kierunki rozwoju gminy

Cele i zadania ekologiczne miasta Człuchów, które są zgodne z polityką ekologiczną kraju, województwa pomorskiego i powiatu człuchowskiego. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe obejmujące lata 20013-2017 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2009 - 20012.

- **Gospodarowanie przestrzenią**
 - Tworzenie nowych oraz aktualizacja starych planów zagospodarowania przestrzennego miasta uwzględniające warunki równoważnego rozwoju.
- **Ochrona środowiska przyrodniczego**
 - zachowanie i ochrona istniejących obszarów leśnych,
 - zachowanie, ochrona i bieżąca konserwacja istniejących parków, zieleńców, skwerów,
 - wprowadzanie zieleni uzupełniającej na terenach budownictwa mieszkaniowego,
 - wprowadzenie nowej zieleni izolacyjnej (m.in. przy drogach),
 - otoczenie szczególną ochroną naturalnych obszarów zieleni wykształconej w sąsiedztwie cieków wodnych, zieleni śródpolnej, jako zespołów wykształconych w istniejących warunkach środowiskowo-wodnych,
 - podjąć działania na rzecz uznania za pomniki przyrody drzew rosnących na terenie miasta.
 - zakaz odprowadzania nie oczyszczonych ścieków wprost do gruntu lub cieków powierzchniowych,
 - ścieki deszczowe – wody deszczowe odprowadzane powierzchniowo i przez infiltrację do gruntu na terenie własnych działek, wody deszczowe z terenów utwardzonych wymagają oczyszczenia z substancji ropopochodnych, zawiesin i odprowadzenia do odbiorników (do zbiorników odparowywalnych),

- ścieki technologiczne – oczyszczane z zanieczyszczeń przemysłowych w granicach działek i odprowadzone poprzez system kanalizacji do miejscowej oczyszczalni ścieków
- na terenach zmeliorowanych sposób zagospodarowania terenu, w miarę możliwości dostosowywać do istniejącej sieci drenarskiej, ewentualna przebudowa sieci drenarskich – uzgodniona z zarządzającym siecią,
- w strefie krajobrazu chronionego obowiązuje wymóg uzgadniania wszelkich inwestycji z Konserwatorem Przyrody.
- wprowadzenie nakazu ogrzewania w oparciu o nieszkodliwe ekologiczne czynniki grzewcze – gaz przewodowy, olej niskosiarkowy, energia elektryczna,
- prawidłowe rozwiązania komunikacyjne prowadzące do zmniejszenia zagrożeń i uciążliwości wynikających z możliwości katastrof drogowych i kolejowych z udziałem cystern, zbiorników gazu, niebezpiecznych chemikaliów,
- zakaz lokalizacji inwestycji, użytkowania terenu w sposób grożący degradacją środowiska przyrodniczego,
- na terenie Chronionego Krajobrazu zachowanie lasów i zadrzewień w maksymalnym stopniu.

□ **Gospodarka wodna i ściekowa**

Gospodarka wodna i ściekowa stanowią jeden z najważniejszych czynników zachowania równowagi pomiędzy rozwojem gospodarczym, społecznym i rozwojem środowiska przyrodniczego.

Głównym celem jest ochrona zasobów wodnych zapewnienie odpowiednich ilości i odpowiedniej jakości wody w czasie i przestrzeni dla racjonalnego i trwałego zaspokojenia potrzeb związanych z rozwojem społecznym i gospodarczym.

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- racjonalna gospodarka wodna i ściekowa
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej
- uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych w infrastrukturę wodno – kanalizacyjną
- przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji
- oszczędzanie zasobów wodnych
- ochrona wód gruntowych przed negatywnym wpływem przewożonych materiałów niebezpiecznych
- ochrona przeciwpowodziowa.

Realizacja tego celu wymaga wielu kompatybilnych i solidarnych działań – monitorowania zmian zachodzących w środowisku, ochrony form przyrody i edukacji proekologicznej społeczeństwa oraz systematycznej rozbudowy sieci wodociągowej i budowy sieci kanalizacyjnej.

□ **Gazyfikacja, energia ciepła i elektryczna**

- rozbudowa sieci gazowej,
- modernizacja kotłowni węglowych,
- zmiana oświetlenia ulic na energooszczędne,
- termomodernizacja budynków.

□ **Zachowanie bioróżnorodności środowiska**

Zachowanie bioróżnorodności środowiska stanowi jeden z głównych celów ochrony przyrody. Dotyczy to zarówno całej zmienności ekosystemów i różnorodności jak i bogactwa świata roślin, zwierząt i mikroorganizmów.

Metodą na obronę różnorodności jest ochrona bierna ekosystemów naturalnych, równoznaczna z ochroną ścisłą. Celem jej jest ochrona naturalnego przebiegu procesów przyrodniczych, przy całkowitym zaniechaniu ingerencji człowieka.

W odniesieniu do ekosystemów powstałych w wyniku wielowiekowej działalności człowieka, stosuje się ochronę czynną. Ochrona czynna, czyli inaczej ochrona częściowa, oznacza możliwość ingerowania w zachodzące procesy przyrodnicze, w celu utrzymania określonego stanu ekosystemu i wpływanie na procesy przyrodnicze tak, aby przebiegały w odpowiednim kierunku.

Ustawowo obszar chronionego krajobrazu, obejmuje wyróżniające się krajobrazowo tereny, o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych ekosystemów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych.

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska
- ochrona gatunków zagrożonych
- korzystanie z zasobów odnawialnych
- ochrona bioróżnorodności
- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych
- ochrona przyrody w ramach sieci Natura 2000
- dbałość o utrzymanie stanu naturalnego środowiska
- dbałość o poprawę stanu naturalnego środowiska
- rozwój obszarów chronionych
- poszukiwanie nowych zasobów surowców nieodnawialnych.

□ **Edukacja proekologiczna społeczeństwa**

- podnoszenie świadomości mieszkańców miasta w dziedzinie ochrony środowiska,
- integrowanie mieszkańców, wokół problemów ochrony środowiska na terenie gminy,
- współpraca z placówkami oświatowymi i organizowanie akcji „sprzątania świata”, konkursów,
- dbanie o ład i estetykę w gminie - tworzenie zieleńców, parków, kwietników w poszczególnych miejscowościach gminnych,
- wytyczanie ścieżek ekologicznych, dydaktycznych.

□ **Kierunki rozwoju gospodarki leśnej:**

- ochrona obszarów leśnych przed zmianą sposobu użytkowania,
- powiększanie obszarów leśnych przez zalesienie użytków rolnych mało przydatnych do produkcji rolniczej,
- zwiększenie powierzchni lasów ochronnych przede wszystkim na obszarach podatnych na erozję i zanieczyszczenia, w obszarach źródłiskowych rzek oraz w rejonach o dużej atrakcyjności rekreacyjnej,
- przystosowanie do różnorodnych form rekreacji i turystyki obszarów leśnych korzystnych dla wypoczynku.

□ **Kierunki rozwoju ciepłownictwa i gazownictwa:**

- sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energii zmniejszających zanieczyszczenie środowiska – modernizacja kotłowni węglowych,
- sukcesywna rozbudowa sieci gazowej w celu stopniowej eliminacji ogrzewania paliwami stałymi.

5.3. Założenia polityki ekologicznej w odniesieniu do miasta, limity racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska

1. Infrastruktura techniczna

- budowa kanalizacji sanitarnej,
- rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej, stacji uzdatniania wody,
- rozbudowa sieci gazowej,
- modernizacja kotłowni węglowych,
- wprowadzanie energooszczędnego oświetlenia ulic,
- termomodernizacja budynków.

2. Edukacja ekologiczna

- stworzenie dostępnego systemu informacji o środowisku przyrodniczym,
- zintensyfikowanie edukacji ekologicznej społeczeństwa,
- upowszechnienie ekologicznych metod gospodarowania w rolnictwie.

6. CELE EKOLOGICZNE I KIERUNKI ICH REALIZACJI

Dla osiągnięcia wyznaczonych celów dla Miasta Człuchowa do realizacji zgodnie z programami ochrony środowiska szczebla wyższego (WPOŚ, PPOŚ).

Cele ekologiczne długoterminowe będą stanowić podstawę planowania działań w zakresie ochrony środowiska dla **Miasta Człuchowa** do roku 2017. Zostały one sformułowane w oparciu o:

- analizę i ocenę stanu istniejącego środowiska oraz technicznej infrastruktury ochrony środowiska na obszarze gminy;
- tendencje mające istotne znaczenie dla przyszłości gminy i najważniejsze kierunki rozwojowe;
- limity i cele wynikające z PEP i programów wyższego szczebla - WPOŚ, PPOŚ;
- obowiązujące i przewidywane unormowania prawne w zakresie ochrony środowiska.

Cele ekologiczne w niniejszym Gminnym Programie Ochrony Środowiska (GPOŚ) określono w odniesieniu do **Miasta Człuchowa** wg (niżej zamieszczonej) listy celów sformułowanych w PEP.

- Cel 1.** Gospodarka wodna
- Cel 2.** Gospodarka odpadami
- Cel 3.** Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas)
- Cel 4.** Racjonalizacja użytkowania surowców
- Cel 5.** Ochrona powierzchni ziemi
- Cel 6.** Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych
- Cel 7.** Przeciwdziałanie poważnym awariom
- Cel 8.** Zwiększenie świadomości ekologicznej – edukacja ekologiczna
- Cel 9.** Monitoring środowiska

Cele w niniejszym GPOŚ są zgodne z celami Programów szczebla wyższego, tj.:

- ⇒ Program ochrony środowiska województwa pomorskiego,
- ⇒ Program ochrony środowiska powiatu człuchowskiego,

6.1.Cele ekologiczne do roku 2013 wraz z kierunkami działań

CEL 1. GOSPODARKA WODNA

Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych i ochrona zasobów wód podziemnych

Celem jest systematyczna poprawa stanu czystości wód powierzchniowych na terenie miasta poprzez zmniejszenie, a docelowo wyeliminowanie niekontrolowanych wycieków oraz skanalizowanie obszaru gminy, oraz sukcesywną likwidację szamb.

Zakłada się zmniejszać sukcesywnie i eliminować zagrożenia, które mogą ograniczać możliwość wykorzystania zasobów wód powierzchniowych gminy, tj.:

- zanieczyszczenia bakteriologiczne,
- stężenia zanieczyszczeń biogennych i organicznych,
- procesy eutrofizacji.

Działania w zakresie **ochrony wód powierzchniowych** będą prowadzone w kierunku rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej (budowa kanalizacji sanitarnej z odprowadzeniem ścieków – do oczyszczalni ścieków). Ponadto coraz większy nacisk będzie kładziony na zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych (m.in. zmniejszenie nawożenia lub zmiana użytkowania z gruntów działkowych na użytki zielone na terenach bezpośrednio przyległych do brzegów jezior).

W zakresie **ochrony wód podziemnych i powierzchniowych** wprowadzany będzie monitoring lokalny, ochrona ujęć wód podziemnych oraz ochrona zbiorników wód podziemnych, likwidacja „dzikich” wysypisk, kierowanie odpadów do unieszkodliwiania i odzysku, deponowanie odpadów w ZZO posiadających odpowiednie zabezpieczenia przed infiltracją odcieków do wód gruntowych, kierowania ścieków sanitarnych na oczyszczalnie ścieków.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wiąże się z koniecznością zrealizowania wymogów dotyczących całkowitego wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz uzyskania bezpiecznych wskaźników emisyjnych dla poszczególnych substancji, zagrażających ekosystemom wodnym.

Dalsza racjonalizacja zużycia wody

Racjonalizacja poboru i wykorzystania wody będzie realizowana zarówno w sektorze gospodarczym, jak i w indywidualnych gospodarstwach domowych (m.in. kontynuacja instalacji wodomierzy, zabezpieczenie hydrantów przed niekontrolowanym poborem wody).

Ograniczenie spływu powierzchniowego

Oprócz źródeł punktowych znaczący udział w zanieczyszczeniu wód powierzchniowych mają zanieczyszczenia pochodzące ze spływów obszarowych, związanych z występującymi na terenie miasta ogrodami działkowymi. Stosowane będą rozwiązania zmierzające do ograniczenia związków biogenych, m.in. zmniejszenie nawożenia, zmiana sposobu użytkowania z gruntów działkowych na użytki zielone lub zabudowę w strefach brzegowych jezior, kontrola przestrzegania stref buforowych wzdłuż cieków wodnych.

Ograniczanie poboru wód podziemnych

Wody podziemne winny stanowić rezerwę wody pitnej, w związku z tym ograniczony do minimum będzie ich pobór na inne cele.

Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowych i stacji uzdatniania wody

W celu osiągnięcia do 2010 r. jakości wody w sieci odpowiadającej standardom UE (dostosowanie jakości wody pitnej do Dyrektywy 80/778/EWG, m.in. zawartość związków $Fe < 0,02 \text{ g/m}^3$, $Mn < 0,02 \text{ g/m}^3$), planuje się na terenie gminy inwestycje, tj.: budowa nowych, modernizacja istniejących odcinków sieci wodociągowych, modernizacja stacji uzdatniania wody (wg zamieszczonego w dalszej części niniejszego opracowania harmonogramu rzeczowo – finansowego).

Ograniczenie zanieczyszczenia wód podziemnych

Na zanieczyszczenie narażone są przede wszystkim wody pierwszego horyzontu. Aby zapobiec degradacji wód w pierwszej kolejności uporządkowana zostanie gospodarka ściekowa na obszarze gminy poprzez: budowę sieci kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki z terenu Człuchowa do oczyszczalni ścieków, sukcesywną likwidację szamb. Ponadto prowadzone będą działania w celu likwidacji „dzikich” wysypisk odpadów, budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę.

Ponadto wzmocniona będzie kontrola i uświadamiane konsekwencje zanieczyszczeń właścicielom gospodarstw domowych. Bardzo duże znaczenie będzie miało, zatem prowadzenie

edukacji w tej dziedzinie, jak również w zakresie stosowania zasad dobrych praktyk rolniczych.

CEL 2. GOSPODARKA ODPADAMI

Cele, działania i harmonogram zadań do realizacji w zakresie gospodarki odpadami w mieście Człuchów zostały szczegółowo przedstawione w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami (GPGO, 2009r.), stanowiącym integralną część niniejszego Gminnego Programu Ochrony Środowiska.

CEL 3. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA (POWIETRZE, HAŁAS)

Sukcesywne ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, głównie ze źródeł rozproszonych

Działania planowane w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego w mieście: rozbudowa sieci gazowej, modernizacja kotłowni opalanych węglem, przeprowadzenie termomodernizacji (wg harmonogramu rzeczowo – finansowego w dalszej części opracowania).

Ograniczanie niskiej emisji

Ograniczanie niskiej emisji będzie następować w wyniku rozbudowy sieci gazyfikacyjnej na terenie gminy, modernizacji kotłowni lokalnych. Na terenach, gdzie względy ekonomiczne nie pozwolą na rozwój gazyfikacji w znaczącym stopniu wykorzystywane będą lokalne zasoby energii odnawialnej i wprowadzane takie źródła energii, jak gaz płynny lub olej opałowy.

Oprócz emisji zanieczyszczeń typowych przy spalaniu tradycyjnych paliw, dodatkowym problemem jest fakt spalania w paleniskach domowych materiałów powodujących emisje specyficznych substancji do powietrza (m.in. opakowania z tworzyw sztucznych, butelki PET itp.). Istotnym jest zatem prowadzenie edukacji i uświadomienie mieszkańcom zagrożeń powodowanych przez spalanie odpadów.

Poprawa stanu technicznego dróg i pojazdów

Niezbędne jest rzetelne egzekwowanie okresowych kontroli stanu technicznego pojazdów. Pojazdy w złym stanie technicznym powinny być zatrzymywane i nie dopuszczone do ruchu.

Emisję ze źródeł ruchomych reguluje w UE szereg dyrektyw ustanawiających wymogi techniczne i dopuszczalne wartości dla zanieczyszczeń, które stopniowo będą wprowadzane w Polsce.

Konieczne jest podniesienie standardu dróg i poprawa ich stanu technicznego. W związku z tym prowadzona będzie systematyczna modernizacja odcinków dróg na terenie miasta.

Zmniejszenie uciążliwości hałasu

Najbardziej uciążliwym na terenie gminy źródłem hałasu jest hałas komunikacyjny - kolejowy i drogowy. Przy czym ten ostatni, z uwagi na rozwój motoryzacji stanowić będzie największe zagrożenie w nadchodzących latach. Coraz częściej problem ten dotyczy nie tylko mieszkańców terenów znajdujących się w pobliżu większych tras komunikacyjnych, ale także dróg dojazdowych i okolic. Konieczne działania to modernizacja dróg, wprowadzanie sukcesywne, na odcinkach dróg o największym natężeniu ruchu przebiegających na obszarach ze zwartą zabudową mieszkaniową, zabezpieczeń w postaci ekranów akustycznych i pasów zieleni ochronnej.

W PEP za cel w horyzoncie czasowym uznano, m.in. ograniczenie hałasu na obszarach wokół głównych dróg i szlaków kolejowych do poziomu nieprzekraczającego w porze nocnej 55 dB (poziom równoważny), 65 dB (chwilowe przekroczenia).

Ograniczenie negatywnego wpływu hałasu komunikacyjnego

W celu ograniczenia negatywnego wpływu hałasu komunikacyjnego, zwłaszcza drogowego zakłada się możliwość odcinkowego wprowadzenia zabezpieczeń akustycznych w postaci ekranów dźwiękochłonnych i/lub zieleni izolacyjnej (po przeprowadzeniu uprzednich pomiarów hałasu, ekspertyz, które wskazałyby odcinki lokalizacji i konieczność zastosowania określonych zabezpieczeń). Ponadto do zmniejszenia hałasu przyczyniać się będzie systematyczne podnoszenie jakości dróg (m.in. w wyniku ich modernizacji). Szczególnie ważna jest likwidacja źródeł hałasu przez tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu. Istotne też jest wykorzystywanie planowania przestrzennego dla rozdzielenia potencjalnych źródeł hałasu od terenów mieszkaniowych. Konieczny jest też rozwój systemu monitoringu hałasu.

CEL 4. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW

Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

Lokalnie alternatywą dla spalania paliw tradycyjnych jest wykorzystanie źródeł energii, tj.:

biomasa, energia wód płynących i energia słoneczna. Obowiązek uwzględnienia wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii w polityce społeczno - gospodarczej i politykach sektorowych wynika nie tylko z polityki UE, ale również z rezolucji Sejmu RP z 1999 r. W Polityce Ekologicznej Państwa za cel do 2012 r. uznano maksymalne zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii wymaga jednak szczegółowej analizy możliwych do osiągnięcia korzyści.

CEL 5. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Wyeliminowanie źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi.

Podjęmowane będą działania w celu eliminacji źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi na terenie gminy, tj.:

- sukcesywna likwidacja „dzikich” wysypisk, zwłaszcza na terenach leśnych i przy ciekach,
- sukcesywna likwidacja szamb (powodujących na skutek nieszczelności zanieczyszczenia środowiska gruntowo – wodnego);
- budowa kanalizacji sanitarnej z odprowadzeniem ścieków na oczyszczalnię;
- objęcie wszystkich mieszkańców selektywna zbiórką odpadów
- opracowanie i wdrożenie systemów zbierania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i urządzeń elektrycznych i elektronicznych
- stworzenie punktów zbierania odpadów niebezpiecznych, surowców wtórnych i innych odpadów problemowych
- odbiór odpadów z terenu gminy przez jednostki wywozowe i wywóz do unieszkodliwiania i odzysku w instalacjach (posiadających odpowiednie zezwolenia);
- wykonywanie nasadzeń ochronnych (na terenach narażonych na erozję).

CEL 6. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz rozwój systemu obszarów chronionych.

Głównym celem w ochronie przyrody na terenie gminy jest:

- zachowanie i ochrona przed nieuzasadnionym przekształceniem istniejących obszarów i obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną, przestrzeganie wymogów prawnych dotyczących tych form ochronnych,

- zabezpieczenie cennych wartości i ochrona bioróżnorodności poprzez wprowadzenie nowych form ochrony prawnej.

Ponadto zakłada się:

- zwiększenie powierzchni leśnej gminy poprzez zalesienie gruntów rolnych, które wypadły z produkcji,
- zalesienie obszarów o małej odporności ekologicznej (stref wododziałowych, obszarów źródłiskowych, zboczy dolin rzecznych, terenów podatnych na erozję),
- ochronę obszarów leśnych, cieków wodnych, terenów zieleni parkowej.

Zgodnie z "Polityką Ekologiczną Państwa" wspierane powinny być takie formy i sposoby zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które sprzyjają zachowaniu i wzrostowi różnorodności biologicznej. W tym celu na terenie gminy intensywne rolnictwo będzie ograniczane do obszarów charakteryzujących się glebami o dobrej jakości, na jakich już dzisiaj jest prowadzone, zaś tereny o wyższych walorach przyrodniczych będą przeznaczane pod ekstensywne gospodarowanie.

Zakłada się ograniczanie do niezbędnego minimum stosowania dużych dawek środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, jako że powoduje to przyrodniczą degradację, nie tylko pól ornych, ale też obszarów przyległych.

CEL7. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM

Kontrola i wyznaczenie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych oraz kontrola techniczna instalacji mogących w wypadku awarii spowodować zagrożenie dla mieszkańców i środowiska.

Największe zagrożenie dla mieszkańców i środowiska na terenie Gminy Miejskiej **Człuchów** może powstać w wyniku kolizji, katastrofy kolejowej lub drogowej z udziałem pojazdów przewożących substancje niebezpieczne. W celu przeciwdziałania poważnym awariom są: prowadzone przez odpowiednie służby, (m.in. drogowe, kolejowe, policję) systematyczne kontrole przewozów substancji niebezpiecznych, stanu technicznego pojazdów, czasu pracy kierowców oraz wyznaczane optymalne trasy przewozu substancji niebezpiecznych. Odpowiednie służby techniczne nadzorują instalacje, mogące w przypadku zaistnienia awarii powodować

zagrożenia środowiska (na terenie gminy - gazociąg wysokoprężny – potencjalne zagrożenie w przypadku np. uszkodzenia, rozszczelnienia instalacji).

CEL 8. ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ
- EDUKACJA EKOLOGICZNA

Prowadzenie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży w szkołach oraz kampanii informacyjno – edukacyjnych dla mieszkańców gminy.

W zakresie edukacji ekologicznej zakłada się działania, m.in.:

- podnoszenie świadomości mieszkańców gminy w dziedzinie ochrony środowiska poprzez prowadzenie kampanii informacyjno - edukacyjnych,
- integrowanie mieszkańców gminy wokół problemów ochrony środowiska na terenie gminy,
- prowadzenie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży w szkołach na terenie gminy,
- współpraca Władz Gminy z placówkami oświatowymi, (m.in. przy organizowaniu akcji „sprzątania świata”, konkursów ekologicznych w szkołach itp.), współpraca z organizacjami ekologicznymi działającymi w regionie.

CEL 9. MONITORING ŚRODOWISKA

Wykorzystanie wyników badań monitoringowych środowiska do oceny efektywności realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska

Wyniki badań monitoringowych środowiska będą wykorzystywane, jako pomoc do oceny efektywności realizowanych działań, zawartych w niniejszym Programie, mających na celu poprawę jakości środowiska w gminie. Będą one pomocne jako wskaźniki (mierniki stanu środowiska) przy sporządzaniu okresowych raportów z realizacji Programu. Obowiązek sporządzania ww. raportów wynika z art. 18 ustawy z dn. 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) - z wykonania Gminnego Programu Ochrony Środowiska Wójt Gminy sporządza, co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Gminy.

Rozwój monitoringu powietrza atmosferycznego

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem. Niska emisja jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na brak informacji o rozkładzie przestrzennym emisji, a także bardzo duże rozproszenie jej źródeł. Dodatkowo, uciążliwości związane z niską emisją charakteryzują się sezonowością - wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym, zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie. Konieczne jest wprowadzenie monitoringu, który pozwoliłby pozyskać informacje o poziomie emisji na poszczególnych obszarach gminy i wyznaczyć rejony, w jakich w pierwszej kolejności powinna być ona ograniczana.

Monitoring wód podziemnych i powierzchniowych

Wskazane jest wprowadzenie badań monitoringowych wód podziemnych i powierzchniowych na terenie gminy przez odpowiednie instytucje i służby ochrony środowiska (PIG, WIOŚ). Duże znaczenie gospodarcze oraz występujące powszechnie zagrożenie wód podziemnych zmusza do prowadzenia stałej ich kontroli. Dobrze rozwinięty monitoring ma na celu wspomaganie działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia ujemnego wpływu czynników antropogenicznych oraz określenia trendów i dynamiki zmian jakości wód podziemnych.

Zakłada się sukcesywne podwyższanie jakości wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze gminy na skutek prowadzenia działań w zakresie sukcesywnej eliminacji źródeł ich zanieczyszczeń (głównie uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminie i ograniczenie spływów powierzchniowych nawozów). Badania monitoringowe są konieczne dla systematycznej oceny stanu wód powierzchniowych i podziemnych w gminie, która będzie miernikiem efektywności założonych w niniejszym Programie działań na rzecz poprawy czystości wód.

Monitoring hałasu

Dotychczas (wg danych WIOŚ) nie prowadzono na terenie miasta pomiarów emisji hałasu. Materiałem wyjściowym do podjęcia jakichkolwiek działań ograniczających jego emisję jest dokładne rozpoznanie miejsc przekroczenia norm. W związku z tym należałoby przeprowadzić badania klimatu akustycznego w miejscach najbardziej zagrożonych jego oddziaływaniem (odcinki dróg i linii kolejowej przecinające obszary zwartej zabudowy).

6.2.Cele ekologiczne do roku 2017

Cele ekologiczne krótkoterminowe - do roku 2012 dla Gminy Miejskiej Człuchów sformułowano zgodnie z programami ochrony środowiska szczebla wyższego (WPOŚ i PPOŚ) oraz określono kierunki działań dla osiągnięcia tych celów.

Wiele kierunków działań znajdujących swoje zapisy w okresie krótkoterminowym do roku 2012 jest do ciągłego wdrażania. Ich zapis w strategii krótkoterminowej ma za zadanie podkreślenie dużej wagi i konieczności ich wdrażania już w krótkim horyzoncie czasowym.

Planowane cele do osiągnięcia do roku 2017 w zakresie gospodarki odpadami, zostały przedstawione szczegółowo wraz z wyznaczonymi limitami w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami (GPGO), który stanowi integralną część niniejszego Gminnego Programu Ochrony Środowiska (GPOŚ).

CEL 1. GOSPODARKA WODNA

- Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych i ochrona zasobów wód podziemnych
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony głównych zbiorników wód podziemnych
- Budowa nowych odcinków i modernizacja sieci wodociągowej i stacji uzdatniania wody
- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i likwidacja szamb, rozbudowa kanalizacji deszczowej

CEL 2. GOSPODARKA ODPADAMI

- Działania i harmonogram zadań - w GPGO

CEL 3. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA (POWIETRZE, HAŁAS)

- Sukcesywne ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, głównie ze źródeł rozproszonych poprzez:
 - modernizację kotłowni węglowych (np. na gazowe, olejowe),
 - rozbudowę sieci gazowych
 - termomodernizację obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych
- Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców gminy poprzez
 - modernizację dróg (poprawę nawierzchni dróg)
 - wprowadzenie zagadnień akustycznych planach zagospodarowania przestrzennego

CEL 4. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW

- Ograniczenie poboru wód podziemnych poprzez:
 - instalacja wodomierzy,

- zabezpieczenie hydrantów przed niekontrolowanym poborem wody
- Stosowanie energooszczędnych technik i technologii poprzez:
- modernizację oświetlenia ulic na energooszczędne

CEL 5. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

- Objęcie wszystkich mieszkańców selektywną zbiórką odpadów
- Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów i likwidacja szamb
- Budowa kanalizacji sanitarnej z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni.
- Zalesienia obszarów narażonych na erozję

CEL 6. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

- Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej
- Rozwój systemu obszarów chronionych i wprowadzenie nowych form ochrony przyrody
- Pielęgnacja i konserwacja istniejących zasobów przyrodniczych i form ochrony przyrody

CEL 7. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM

- Kontrola i wyznaczenie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych
- Kontrola techniczna instalacji mogących w wypadku awarii spowodować zagrożenie środowiska

CEL 8. ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ – EDUKACJA EKOLOGICZNA

- Zapewnienie społeczeństwu powszechnego dostępu do informacji o środowisku
- Zapewnienie udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawach ochrony środowiska
- Prowadzenie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży w szkołach poprzez:
 - wprowadzenie programów edukacyjnych dla uczniów
 - organizację imprez o tematyce ekologicznej takich jak: Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, sprzątanie świata
- Prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych dla mieszkańców Gminy i przedsiębiorców poprzez:
 - prezentacje treści ekologicznych w wydawanym w gminie biuletynie „Wieści z Gminy”
 - organizowanie konkursów i imprez masowych związanych z tematyką ochrony środowiska np. konkurs na najładniejszy ogród przydomowy

CEL 9. MONITORING ŚRODOWISKA

- Prowadzenie monitoringu poszczególnych komponentów środowiska

- Wykorzystywanie wyników badań monitoringowych środowiska, prowadzonych na terenie gminy, do oceny efektywności realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska

7. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ I URUCHAMIANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH

W niniejszym rozdziale zamieszczono harmonogram zadań dla realizacji założonych w Programie celów do roku 2013, z podaniem okresu ich realizacji i określeniem kosztów. Harmonogram realizacji zadań, wynikających z niniejszego Programu, dostosowywany będzie do możliwości pozyskiwania środków finansowych.

**HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY MIEJSKIEJ w CZŁUCHOWIE,
NA LATA 2009 - 2013**

CEL 1. GOSPODARKA WODNA

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
II.1. Opracowanie programu gospodarki wodnej	II.1.1. Przygotowanie planu gospodarowania zasobami wody w gminie z uwzględnieniem planu oczyszczania rowów i konserwacji urządzeń melioracyjnych	Urząd Gminy, WZMiUW, RZGW			X	X		Budżet gminy, fund. ochr. środ. (WFOŚiGW)
II.2. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej	II. 2.1. Budowa sieci wodociągowej	Urząd Miasta, Prywatni właśc.	X	X	X	X	X	Budżet gminy, fund. ochr. środ., fundusze unijne
II.3. Poprawa działania systemów melioracji	II. 3.1. Modernizacja rowów melioracyjnych: - na terenie miasta	Urząd Gminy WZMiUW Starostwo grodziskie	X	X	X	X		Budżet gminy, fund. ochr. środ., fundusze unijne
II.4. Uporządkowanie gospodarki ściekowej	II. 4.1. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej - na terenie miasta	Urząd Miasta	X	X	X	X	X	Budżet gminy, fund. ochr. środ. (WFOŚiGW), fundusze unijne

CEL 2. GOSPODARKA ODPADAMI

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016		
III. Gospodarka odpadami – zadania razem (wg GPGO – stanowiącego integralną część GPOŚ)		Urząd Miasta, RZGO, jednostki wywozowe, mieszkańcy	wg GPGO					wg GPGO	Budżet gminy, fund. ochr. środ., f. unijne, środki jednostek wywoz, środki mieszk.

GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

CEL 3. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA (POWIETRZE, HAŁAS)

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
IV. 1. Eliminowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych i zastępowanie go innymi, bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła	IV. 1.1. Modernizacja kotłowni węglowych na gaz	Właściciele obiektów, Urząd Miasta	X	X	X	X	X	Środki właścicieli obiektów, budżet gminy, f. ochr. środ., f. unijne
	IV. 1.2. Budowa sieci gazowych - nowe odcinki sieci dla nowopowstających budynków i osiedli mieszkaniowych	Właściciele obiektów, bud., mieszkańcy, Urząd Miasta		X	X	X	X	Środki właśc., mieszk., budżet gminy, f. ochr. środ., f. unijne
IV. 2. Zmniejszenie zużycia paliw i emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferyczn.	IV. 2.1. Termomodernizacja, remonty i docieplanie budynków użyteczności publicznej	Urząd Miasta, Właśc. obiektów	X	X	X	X		Budżet gminy, f. ochr. środ., f. unijne, śr. własn.
IV. 3. Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	IV. 3.1. Poprawa nawierzchni dróg; budowa i modernizacja dróg i infrastruktury drogowej	Zarządcy dróg, Urząd Gminy	X	X	X	X	X	Środki własne, fund. unijne

CEL 4. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
V.1. Zmniejszenie zużycia wody	V.1.1. Zabezpieczenie hydrantów przed niekontrolowanym poborem wody	Urząd Miasta			X	X	X	Budżet miasta
V.2. Zmniejszenie zużycia energii elektrycznej	V.2.1. Remont oświetlenia dróg i ulic	Urząd Miasta	X	X	X	X	X	Budżet miasta
	V.2.2. Wymiana oświetlenia dróg i ulic na energooszczędne	Urząd Gminy	X	X	X	X	X	Budżet miasta, fund. ochr. środ.

GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

CEL 5. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
VI.1. Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów, oczyszczanie z odpadów pasów przy drogach, likwidacja i rekultywacja składowisk odpadów	VI.3.1 Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów, rekultywacja składowisk	Właściciele terenu, Urząd Gminy	X	X	X	X	X	Środki własne, budżet miasta, fund. ochr. środow., fundusze unijne
	VI.3.2 Oczyszczanie z odpadów pasów przy drogach; gminne akcje „sprzątania śmieci”	Zarządcy dróg, właściciele terenu, Urząd Gminy, szkoły mieszkańcy	X	X	X	X	X	Środki własne, fund. ochr. środow., fundusze unijne, budżet miasta

CEL 6. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
VII. 1. Tworzenie nowych, ochrona istniejących obszarów chronionych; działania konserwatorskie	VII. 2.1 Utworzenie użytków ekologicznych, pomników przyrody i in.	Urząd Gminy, Nadleśnictwa		X	X	X		Budżet gminy, fund. ochr. środow.
	VII. 2.2 Prace konserwatorskie na istniejących obiektach chronionych i parkach miejskich	Właśc. obiektów, Urząd Miasta	X	X	X	X	X	Fund. ochr. środow., budżet gminy

CEL 7. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
VIII. 1. Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów substancji niebezpiecznych	VIII.1.1. Modernizacja dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich, instalacja zabezpieczeń środowiska (m.in. separatorów olejów)	Zarządcy dróg, Gminy Miejski	X	X	X	X	X	Budżet wojew., powiatu i gminy, fundusze unijne

GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

CEL 8. ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ – EDUKACJA EKOLOGICZNA

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2009	2010	2011	2012	2013 – 2016	
IX. 1. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, w tym dzieci i młodzieży szkolnej	IX. 1.1. Organizowanie akcji tj. „Sprzątanie świata”, zajęć dydaktycznych, kół zainteresowań, konkursów ekologicznych itp. w szkołach na terenie Gminy IX. 1.2. Organizowanie wyjazdów dzieci i młodzieży na „Zielone Szkoły” IX. 1.3. Kampania informacyjno – edukacyjna społeczeństwa; popularyzacja zasad ochr. środow.	Urząd Miejski, szkoły, organizacje ekologiczne, mieszkańcy	X	X	X	X	X	Budżet gminy, fund. ochr. środow., fundusze unijne środki organizacji ekologicznych

CEL 9. MONITORING ŚRODOWISKA

KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA	JEDNOSTKI REALIZUJĄCE	TERMIN REALIZACJI					ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
			2007	2008	2009	2010	2011 - 2013	
X. 1. Monitoring wód, hałasu, powietrza atmosf., przyrody	X. 1.1. Prowadzenie badań w wyznaczonych punktach pomiarowych	WIOŚ, PIG	wprowadzenie badań na terenie gminy – uzależnione od służb ochrony środowiska prowadzących badania monitoringowe					Budżet państwa

8. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM, W TYM PROGRAMEM

Celem monitoringu jest zwiększenie efektywności polityki środowiskowej poprzez zbieranie, analizowanie i udostępnianie danych dotyczących, jakości środowiska i zachodzących w nim zmian. Informacja o stanie środowiska jest niezbędna do ustanawiania priorytetów ochrony środowiska, do monitorowania, egzekwowania i przestrzegania przepisów ochrony środowiska, do integrowania polityki. Będzie służyć zarówno podejmującym decyzje, jak i społeczeństwu, sektorowi prywatnemu, pozarządowym organizacjom ekologicznym i wszystkim zainteresowanym grupom.

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania Programu i jego zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało a co nie zostało zrobione oraz modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitoring Programu powinien odbywać się, co roku, raz na 2 lata będzie przeprowadzana analiza porównawcza stanu wyjściowego i obecnego. Wzorcem dla takiego monitoringu mogą być wskaźniki oceny realizacji planowanych zadań. Wskaźniki te można podzielić na trzy podgrupy:

1. **Wskaźniki produktu** - opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu, na przykład liczba zamkniętych dzikich wysypisk.
2. **Wskaźniki rezultatu** - związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo, w tym ilość zutilizowanych odpadów.
3. **Wskaźniki oddziaływania** - opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana, np. % zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska

8.1. Monitoring stanu środowiska i monitoring polityki ekologicznej

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne - umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Na przykładzie monitorowania działań będzie możliwe tworzenie warsztatu oceny oddziaływania na środowisko. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego Programu. Powinny być monitorowane bezpośrednie działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego.

Lista przykładowych wskaźników:

1. liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk
2. liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków
3. liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków
4. % zmniejszenia zanieczyszczenia atmosferycznego
5. wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży
6. wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa dorosłego
7. wzrost wielkości terenów chronionych – w [ha]
8. liczba nowopowstałych przedsiębiorstw ekologicznych
9. liczba zmodernizowanych kotłowni
10. liczba zmodernizowanych kotłowni z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
11. wzrost wielkości terenów leśnych – w [ha]

By wskaźniki mogły być realne, trafnie dobrane, mierzalne, należy przy ich doborze znać dane wyjściowe.

8.2. Wdrażanie i zarządzanie Programem

Niniejszy Program jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i programy działań do 2013r. oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jego, jakości (modyfikacja i aktualizacja Programu). Wdrożeniu Programu towarzyszyć będzie jego ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Realizacja Programu ochrony środowiska uzależniona będzie od wysokości pozyskanych środków zarówno krajowych, jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków, jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe Gminy wskazują, że na

realizację przyjętych celów zabezpieczą 25% wkładu w stosunku do uzyskanych środków wspólnotowych.

Za wdrażanie niniejszego Programu odpowiedzialne będą Władze samorządowe. Efektywne wdrażanie niniejszego Programu wymaga dużego zaangażowania administracji samorządowej, a także dobrej współpracy między wszystkimi instytucjami (organizacjami) włączonymi w zagadnienia ochrony środowiska. Wdrażanie polityki długoterminowej oraz strategii krótkoterminowej rozpocznie się w okresie zmian systemu prawnego, wynikających z dostosowywania polskiego ustawodawstwa do przepisów Unii Europejskiej. Zmiany te mogą mieć wpływ na strukturę zarządzania środowiskiem, a co za tym idzie na strukturę zarządzania Programem.

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację niniejszego Programu pełni zespół pracowników Urzędu Miasta. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje m.in.:

- zapewnienie zgodności realizacji Programu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Programu,
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Programu,
- przygotowanie co 2 lata raportów na temat wdrażania Programu,
- zbieranie informacji do raportów o nieprawidłowościach w zakresie wdrażania Programu,
- dokonanie oceny po zakończeniu okresu realizacji Programu.

Władze samorządowe gminy, jako instytucja wdrażająca niniejszy Program, odpowiedzialne będą za:

- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne,
- bezpośrednią realizację zadań w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania,
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów,
- raportowanie wdrażania Programu.

8.3. Harmonogram weryfikacji celów i kierunków działań oraz terminów przygotowywania raportów z wykonania Programu

Ustawa z dn. 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska, art. 18, (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) nakłada na Burmistrza Miasta Człuchowa obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z

wykonania Gminnego Programu Ochrony Środowiska (GPOŚ) i przedłożenia go Radzie Gminy.

Harmonogram weryfikacji celów i kierunków działań oraz terminów przygotowywania raportów z wykonania Programu - zamieszczono, jako [załącznik](#) do niniejszego opracowania.

Wdrożenie systemów informatycznych oraz modyfikacja systemu statystyki publicznej, państwowego monitoringu środowiska i pozostałych mechanizmów nadzoru i kontroli - umożliwi dokonywanie co 2 lata oceny realizacji gminnych programów ochrony środowiska oraz oceny realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska.

8.4. Edukacja ekologiczna

Podstawowe znaczenie dla szerokiego, społecznego udziału w urzeczywistnianiu celów ekologicznych ma odpowiednia edukacja ekologiczna oraz zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku i stworzenie instytucjonalnego zabezpieczenia dla wyrażania przez społeczeństwo swoich opinii i wpływania na podejmowane, istotne dla środowiska decyzje.

Znaczenie edukacji ekologicznej, jako istotnego elementu ochrony środowiska będzie rosło w najbliższych latach. Zgodnie z założeniami "Polityki Ekologicznej Państwa" do głównych celów i działań w perspektywie do roku 2016 należy zaliczyć prowadzenie działań na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej i kształtowania opinii społeczeństwa. Promowane będzie umiarkowane użytkowanie zasobów biologicznych i praktyki oszczędnego i rozsądnego gospodarowania.

Edukacja ekologiczna będzie kontynuowana i rozwijana w gminie począwszy od przedszkoli i szkół podstawowych oraz wśród społeczności lokalnej gminy. W prowadzeniu edukacji będzie wykorzystywany potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych.

W placówkach oświatowych na terenie gminy będą organizowane konkursy ekologiczne, akcje zbiorowe, m.in. "Sprzątanie świata". Poprzez edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju upowszechniana będzie wiedza wśród dzieci i młodzieży, o tym jak wpływa na stan środowiska działalność ludzka, jak powinna być realizowana, aby jej efekty nam nie szkodziły oraz jakie podstawy należy nabyć wobec życia w środowisku przyrodniczym, kulturowym i społecznym.

8.5. Upowszechnianie informacji o stanie środowiska i wykonaniu Programu

Obecnie informacja ekologiczna w Polsce dostępna jest dla społeczeństwa poprzez: publikacje Głównego Urzędu Statystycznego, publikacje Ministerstwa Środowiska, publikacje służb państwowych - Inspekcję Ochrony Środowiska, Państwowy Zakład Higieny, Inspekcję Sanitarną, publikacje o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim jednostek naukowo-badawczych, publikacje opracowane przez organizacje pozarządowe, Polski Klub Ekologiczny, Ośrodki i Centra Edukacji Ekologicznej, Fundacje Ekologiczne, prasę popularnonaukową o tematyce ekologicznej, programy telewizyjne i radiowe, targi i giełdy ekologiczne, plakaty, filmy,

festiwale i konkursy ekologiczne, akcje edukacyjne i promocyjne, internet.

Gromadzenie i udostępnianie informacji dotyczących środowiska jest jednym z zadań, m.in. Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) - zgodnie z art. 28 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Zgodnie z tym założeniem IOŚ do celów swojej działalności włączyła zadania edukacji ekologicznej i szerokiego informowania społeczeństwa o faktycznym stanie środowiska oraz działaniach mających na celu jego ochronę, w tym również z realizacji wykonania założeń przyjętych w powyższym opracowaniu. W ramach realizacji tych zadań WIOŚ prowadzi formy działalności, m.in.: opracowuje cyklicznie raporty o stanie środowiska na terenie województwa (w tym gminy), które przekazywane są władzom lokalnym, placówkom oświatowym i bibliotekom oraz poprzez sieć wojewódzkich inspektoratów, wszystkim zainteresowanym na terenie kraju.

Przedstawiciele WIOŚ zgodnie z wymaganiami wynikającymi z art. 8 a ust. 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, przygotowują i przedstawiają radom powiatów i sejmiku województwa coroczną informację o stanie środowiska i podejmowanych działaniach na rzecz jego poprawy.

Ustawa z dn. 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska, art. 18, (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) nakłada na Wójta Gminy obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania Gminnego Programu Ochrony Środowiska (GPOŚ) i przedłożenia go Radzie Gminy.

9. ZAŁĄCZNIK

HARMONOGRAM WDRAŻANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MIEJSKIEJ CZŁUCHÓW

LP.	LATA			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	ITD.
1	Program ochrony środowiska do 2013r.										
1.1	Cele i zadania długookresowe					2010 2016				2014 2019	
1.2	Cele i zadania krótkookresowe			2009 2011		2010 2013		2011 2015		2014 2018	
2	Monitoring stanu środowiska										
2.1	Prowadzenie badań										
2.2	Wskaźniki stanu środowiska										
3	Ocena realizacji programu ochrony środowiska										
3.1	Monitoring osiągnięcia celów ekologicznych										
3.2	Monitoring realizacji celów i działań										
3.3	Monitoring postaw realizatorów										
3.4	Raporty z realizacji programu ochrony środowiska										
3.5	Monitoring społeczny										